Unitárius Élet

80. évfolyam 1-2. szám, 2026. január – május Ára: 1000 Ft

Főszerkesztői beköszöntő

MEGÁLLÁSOK… 2026

Istenem, csak megállok egy percre, de nem azért, hogy bármit is kérjek Tőled, hanem azért, hogy megköszönjem mindazt, amim van a Zsolt 103,2 sorával: *„Áldjad én lelkem az Urat, és ne feledd el, mennyi jót tett veled!”*

Fotó: Szabó Mátyás

Húsvét és pünkösd között haladunk, lassan, gyakori megállásokkal… Azzal a teljes és mégis helyenként kétkedő bizonyossággal indultunk, hogy a Názáreti él, s bár tanácstalanul álltunk a nyitott sír előtt, hamar ki kellett józanodnunk a hétköznapok unszolásában ahhoz, hogy a lélekvasúton se érjen késés a soron következő szerelvény elérésében. Mert bizony életünk szerelvényei nem hagynak nyugodni: folyton sípol a gondolatainkban a következő nagy feladatra való felkészülés és a jól elvégzett munka kényszerérzete.

Szinte irigykedve gondolok a bibliai időkre, amikor a küldetéssel bíró emberek szamárháton vágtak neki a világnak az ókori birodalmak homokösvényein, és néhol nagy mérnöki tudással, leleményesen kialakított, földrészeket összekötő, kövezett gyorsforgalmi utakon. Bölcsen építettek, és mivel hittel csinálták, jól tudták, hogy pihenésre is nagy szükség van. Egynapi járásnyi távolságban a vándort biztonságos pihenőhely várta. A bibliai elbeszélés vendégfogadónak nevezi, amit nehezen tudunk összeegyeztetni a mai szóhasználatban alkalmazott fogalommal.

Megálláshoz érkeztem jómagam is, Pestszentlőrincre.

Életem gyorsforgalmi útjain száguldottam hosszú éveken keresztül, jóllehet az indulásom akár bibliai hangulatúnak is nevezhető: Homoródszentmártonban álltam először és tartósan arra a szószékre, ahol egy évszázadon keresztül csupán négyen hirdettük az evangéliumot:

– Zoltán Sándor (a híres zeneszerző, Zoltán Aladár édesapja, aki haláláig a Marosvásárhelyi Állami Filharmónia igazgatója volt) homoródalmási születésű tudós papja volt egyházunknak (a jénai, lipcsei és drezdai egyetemeken filozófiát, lélektant és ókori történelmet hallgatott), akit Budapestről azért hívtak vissza Kolozsvárra, hogy teológiai tanszéket bízzanak rá. Majd az emberi gyarlóság és egyházi körökben is olykor gyakran működő irigység Szentmártonba „űzte”, ahol 52 éven keresztül pásztorolta a gyülekezetet. Vallomása szerint szám-űzetésének helyén mindent megtalált abból, ami egy teljes jézusi élethez szükséges volt!.

– Gellérd Imre, egyházunk másik tudós papja – akit posztumusz doktori címmel tüntettek ki –,

szintén száműzetésbe érkezett szolgálati helyére (a kommunista diktatúra börtöneiből kiszabadulva) és jézusi küldetésből: a megszámlálhatatlan megaláztatás és csalódás mellett a keresztfa koronázta meg életútját. A töviskoszorú mindvégig ékesítette pályafutását.

– Kászoni-Kövendi József, a jeles amerikai ösztöndíjas lelkészünk, aki az 1989-es romániai politikai változást követően európai és nagyvilági útra helyezte homoródmenti egyházközségét, amikor létrehozta a Dávid Ferenc Nemzetközi Konferencia és Ifjúsági Központot, az előtte járók példájából okulva azt a megállást választotta, amely Budapesten a püspöki helynöki tisztségekkel ruházta fel.

Én 7 aszályos, néhol kövér esztendőt töltöttem ebben az ikonikusnak nevezhető székelyföldi egyházközségben. Megköszönöm volt gyülekezetemnek mindazt a tudást, hatalmas tapasztalatot, a próbák véget nem érő sorozatát és azt a sikerélményt, amivel megajándékoztak. Szerencsés papja voltam egyházamnak, hiszen abban a kiváltságban volt részem, hogy még beleláthattam – igaz, a kegyetlen kommunizmus által végzetesen megnyirbált – hagyományos székely falu érrendszerébe, s még hallhattam a régi szívnek végső veréseit: világháborút megjárt veteránokkal beszélhettem, a múlt század eleji amerikás öregeknek az elbeszéléseit hallottam, és bepillantást nyerhettem abba a „magyar világba", amely örökre rányomta bélyegét a székely lélek milyenségére és arra az ellenállásra, amely a konok és csendes kitartásban mutatkozott meg az erdélyi történelem '20-as éveit követő rövid 70 esztendőben.

Következő 7 éves megállásom a szórványban volt. A Csíki-medencében, ahol a katolikus megyés püspök volt a legfelsőbb instancia minden téren, az unitárius pap pedig – akinek a birodalma Brassó megye határától el egészen Moldváig, illetve a vasút vonalán Gyergyószárhegyen is tovább ment, fel Borszékig és a Gyilkos-tóig – nem viselhetett más titulust, mint a „csíki unitárius püspök"…

Az is igaz, hogy a címet alázattal örököltem Simén Domokos lelkész elődömtől, akinek lelkész édesapját a homoródszentmártoni temetőben helyezték nyugalomra, és édesanyja öröksége a falu híres kúriájában gyökerezett – attól a Domi bácsitól, akinek nimbusza, történetírói renoméja, irigylésre méltó teológiai tudása és tekintélyt parancsoló szónoki tehetsége, valamint az a megkérdőjelezhetetlen kiállás, amivel hirdette unitarizmusunkat a csíksomlyói csodatévő Szűz Mária szobrát oltalmazó kegytemplom árnyékában, hallatlan kihívást jelentett számomra.

Olyan gyorsforgalmi utakon jártam, amelyek Márton Áron szülőfaluján át a balánbányai református-ökumenikus kistemplomon keresztül fel a Hargitára (ahol vasárnaponként reggel 9 órakor tartottuk istentiszteleteinket), el egészen Gyergyószentmiklósig, ahol ingatlant vásároltunk, amit majd templommá és lelkészi lakássá varázsoltunk – elvezettek a csíkszeredai gyülekezet több évtizedes álmának a megvalósításához: unitárius templomot építettünk – önerőből(!) és amerikai testvéreink nagylelkű támogatásával a Zsögödi úton álló emeletes, előzetesen szépen felújított polgári ház (papilak) és a meglévő imaterem udvarán. Az „állapot" kissé az ellenreformáció idejére emlékeztető, hiszen az Isten Háza nem a fronton helyezkedett el, hanem hátul, az udvarban, de kárpótolt az a tény, hogy Csíkszentdomokoson – Erdély leghíresebb katolikus püspökének, Márton Áronnak, Kurkó Gyárfás regényírónak és Baróti István Liszt-díjas orgonaművésznek szülőfalujában – istentiszteleteinket a plébániatemplom gyülekezeti termében tartottuk. Mert az unitárius pap és a plébános Csiby László Homoródmentére datálható barátsága (Homoródkarácsonyfalván szolgált) szeretetközösségi állapotokat teremtett a piciny domokosi unitárius gyülekezet számára. Áldott legyen plébános barátom és szolgatársam élete és munkája!

A megállás tartalmas és életre szóló tapasztalatokkal gyarapított: távozásom pillanatában egy önállósodásra készen álló leányegyházközséget – ma már teljesen önálló egyházközséget (Gyergyószentmiklós) és egy pirosban tündöklő templomot, valamint egy konszolidált, aktív szereplőként elismert, megbecsült és számontartott unitárius egyházközséget adtam át utódomnak. Szerencsés egymásra találás volt a csíki unitáriusokkal való 7 éves boldog és szeretetteljes „frigyem", hiszen kibontakozásra váró, alkotó energiával telített, ambiciózus emberek vettek körül, akiknek biztatása és hozzáállása túlszárnyalta, sőt megszégyenítette az akkori egyházi vezetőség elvárásait és hozzáállását! Felejthetetlen marad számomra az a vasárnap, amelyen a szabályosan meghirdetett Közgyűlésre – ahol a püspök ellenállása dacára megszületett és írásba foglaltatott a „katolikus unitáriusok" elhatározása, miszerint templomot építünk Csíkszeredában – több százan jöttek el. Sokan, annyian, hogy a Csíki Játékszín előterében, de az utcán is várakoztak a híveink és a más felekezetekhez

tartozó családtagjaik egyaránt. A „színpadi szolgálatot", mert szószék híján a színpadon pulpitust helyeztünk el, dr. Szabó Árpád végezte.

Aztán a Gondviselés sajátosan, drámai felhangokkal és fordulatokkal tarkított módon irányította sorsomat és családi életünket: kétszer 7 éves ciklusra olyan gyorsforgalmi pályákra vezetett, amelyeknek ugyan köze volt a lelkészi hivatáshoz, de annak teljesítésében annyira szokatlan eszközökkel dolgozott, hogy gyakran jómagam is hosszan gondolkodtam, mi több, gyermeki módon csodálkoztam a Teremtő és az általa létrehozott gyönyörű világ komplex, sokszor átláthatatlan összefüggésein.

Hol maradt a szamárháton történő küldetés teljesítése ettől az új és hallatlan élethelyzettől?

Mondhatni, több emberi élet tapasztalatát gyűjtöttem össze ebben az áldott időszakban: minisztériumi főosztályvezetői megbízatás, diplomácia, kultúrdiplomácia és magas rangú állami beosztás. Feleségemmel és gyermekeimmel együtt világokat láttunk, más „életeket" éltünk, veszélyes helyzetből a Mindenható által kisegítve megmaradtunk mindvégig a várakozás állapotában. Mint a régi idők küldetést teljesítő emberei, akik arra vártak, hogy hívó szóra bezárják a széles ívű kört… Majd jött a hívás!

Egyéni döntés volt és nem kényszer, része életem, életünk ciklikusságának!

Az egyházunk által meghirdetett Hivatás évében a Pestszentlőrinci Egyházközség kereste új lelkészét. Ismételten valamiféle biblikusság rejlett az egészben, hiszen első szolgálatom böjti időszakban történt, majd végig kellett járnunk az önmegtartóztatás állomásait, míg megérkeztünk az ünnepi momentumhoz. Immáron másfél éve teljesítem a szolgálatot ebben az egyházközségben, ismerkedve a teljesen újszerű és mégis patinás egyházi helyzetekkel… unitárius módra!

El sem tudtam volna képzelni új megállásom anélkül, ami meghatározza a korábbi állomásokat: téglarakás, építkezés a javából! Papilakot építünk, amivel sokkal inkább a jövőbe tekintünk, és nem egy azonnali lakhatási kérdés megoldási módozatának tartjuk. Sokkal inkább stratégiát látok benne, ha szabad így fogalmazni (a reményvesztett hétköznapokban naivitásnak tűnhet!), hogy az elkövetkezendő évtizedekben is legyen gyülekezete a papnak és a gyülekezetnek legyen lelki gondozója, aki alkalmas és alkalmatlan időben megszólaltatja az evangéliumot.

Mert azt is látom, hogy egyre alkalmatlanabb időket élünk. Ide kívánkoznak Thomas Hobbes (*Leviatán*, 1651) és Jean-Jacques Rousseau (*A társadalmi szerződésről*, 1762) gondolatai, amelyeket ma már illendő felvenni tanulmányaink elfelejtett fiókjából. Mert nekünk, lelkészeknek és a nagybetűs egyháznak életfontosságú lesz új recepteket és eljárásokat találni és kitalálni!

Nem lehet, hogy ne idézzem fel címerünk uroboroszát (a farkába harapó kígyó szimbólumát), mert az nem csak a múltat írja le. Azt is leírja, ami ezután következik, hogy a jövőt ki lehet-e találni. És ha igen, ki találja ki.

Megállás: 2026. Nem csupán egy szám a naptárban! Hanem ahogyan egyre inkább megvilágosodik előttem: a világ új logikájának a kezdete. A 2026-ban kezdődő világ nem lesz sem Rousseau mennyországa, sem Hobbes pokla. Egy alkotó, feszültségekben élő világ lesz, felvállalt ellentmondásokkal és választott határokkal. Olyan világ lesz, ahol a társadalmi rendszerek ciklicitása már nem végzet, hanem erőforrás – mert megtanulunk a körön táncolni, nem csak elviselni azt.

Ehhez a körtánchoz csatlakozunk Unitárius Életünkkel, és azt szeretnénk, hogy a megszokott régi arculatába hozzunk egy szerény mosolyt. Újszerű villanást, hogy soraiban egyre többen találják meg azt, aminek következtében bátrabban kézbe veszik, netán kedvet is kaphatnak, hogy a következő számban írásokat közöljünk.

Hálás vagyok, hogy ebben a feladatban és megbízatásban segítőtársakat is találtam: dr. Szent-Iványi Ilona és Bartha Mária Zsuzsánna lelkésztársaim, valamint Török Karola, a Magyarországi Unitárius Egyházkerület Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjteménye – Könyvtár és Levéltár felelőse személyében. Köszönettel tartozom lelkésztársaimnak, hogy elfogadták és magukévá tették álláspontomat, miszerint ezen egyházi folyóirat a mindannyiunké, és életben maradása nem a szerkesztők és a főszerkesztő ügyességén múlik, hanem együttes erőfeszítésünkön: így a világiak, presbiterek és gondnokok, de a gyülekezetek tagjai is bátran megoszthatják írásaikat, ötleteiket és nem utolsó sorban javaslataikat az olvasóközönséggel.

Kívánom, hogy a közelgő pünkösd kiáradó tüzes nyelvei csodát teremtő erővel simogassák meg szívünket és ne hagyják érintetlenül gyülekezeteink lelkületét sem, hogy következő megállásunkban a hitben való megerősítés és a szeretet érzése fogadjon mindnyájunkat.

Krizbai Béla ▪
PESTSZENTLŐRINCI UNITÁRIUS LELKÉSZ

Ima

Teremtő és gondviselő Atyánk!
Te nemcsak létrehoztad, hanem most is teremted a világot, minden reggel, minden nap, nem a régmúlt elveszett ködében, hanem életünk minden percében. A pünkösdi ünneppel lelked erejének és jelenlétének a csodáját hoztad életünkbe, mint egykoron a tanítványok lelkébe. Szólunk hozzád, Uram. Hozzád, ki minden értelmet felülmúlsz, de imánk mégis hozzád száll, minden rólad és a te országodról beszél.

A távol lévő dolgokat a pünkösdi történetben közelivé és valóságossá tetted, hogy ismerőssé legyenek számunkra. Föltárul lelked szépsége a lángnyelvekben, a zúgásban, a nyelvekben való szólásban, ismerős fogalmakkal e világban.

Tudjuk, hogy több ez a világ, mint amit értelmünkkel felfogunk belőle, több az élet, mint amit a múltunkkal és jelenünkkel tapasztalunk belőle. A te jelenléted számunkra remény, lelkünk megnyitója, jelenünk felülmúlója.

Mégis sokszor idegenek vagyunk saját magunk számára, átéljük félelmeinket, életünk törékenységét, sebezhetőségét, végességét, de ugyanakkor ott van bennünk a közelségedre való sóvárgás, a megtartó erődért való imádkozás.

Add meg nekünk azt, hogy mint ahogyan a pünkösdi tanítványok is megélték, lelked erejével tudjunk kitörni a jelen szürkeségéből, félelmeinkből. Ünnep van. Hálásak vagyunk, mert úgy érezzük, hogy van erőnk a változáshoz, megújuláshoz, melyre időről időre nagy szükségünk van. A te jelenléted otthonossá, meghitté teszi a világot, megújítja kapcsolatainkat, közösségeinket.

Kérünk téged, hogy a pünkösdi tanítványokat bátorító lelked gyújtson lángra bennünk pünkösdi tüzet, adj számunkra bátorságot, lendületet. Lelked vezéreljen minket.

Ámen

Máté Ernő

Prédikáció

A megújulás és újjászületés: áldozat!

„*Ha a Lélek által élünk, akkor éljünk is a Lélek szerint.*" (Gal 5,25)

Tavasszal, a természet ébredésekor minden zsibong, bizsereg az újjászületésben. A Lélek megelevenít!

Tavaszi ünnepeink is üzennek nekünk a virágok szimbólumain keresztül. A nagyböjti áldozatban fáradságosan letakarított, elhalt részek után a virágvasárnap a vágott pálmaággal és a pünkösdi rózsa gyorsan tovatűnő szépségével teszik érzékelhetőbbé számunkra az ünnep fizikai valóságon túli lényegét. A virágok magvaiból mint éles tőr hasítják ki magukat a megeredt csírák, bizony-bizony iszonyatos küzdelem az életrevalóság.

Új élet sarjad az elhalt magból, a szenvedés értelmet nyer itt a földön és az örök életben is.

Régi időkben a mezőgazdaságtan részét képezte a teológiai tanulmányoknak. Egyszer alkalmam volt a tavaszi metszés csínját-bínját megmutató képzésen részt venni. Elképedtem, hogy szinte mindent, amit én megtartottam volna a szőlőn és a gyümölcsfán, könyörtelenül lemetszettek. Szinte könnyezve kértem számon, hogy lehet ennyire megkopasztani szegény növényeket. Nyilván türelmesen elmagyarázták nekem, a kívülről jött tanulónak a tananyagot. Úgy éreztem, hogy megmosolyogtak volna engem a régi pap bácsik, akik értettek az ilyen munkákhoz. Ma úgy gondoljuk, hogy természetismeretre már nincs szükség, én nosztalgikus érzésekkel sajnálom, hogy mennyivel szegényebbek lettünk az Élet és a Lélek ismeretében. A metszés tudományán túl elvarázsolt és konkrétan megerősítette hitemet a tavaszi megújulás. Hiszen a vágott

ágak, virágok is új hajtást hoznak, ha megfelelő talajba kerülnek. Értő kertészek így szaporítják tovább az értékes növényeket.

Egy kép ragadta meg lelkemet, mely az erdőben egy vihar által ledöntött fát mutatott. A sűrű erdőben a fa nem esett a földig, a mellette lévő fákra hullott, amelyek megtartották. Több ága bele tudott gyökerezni a földbe: a kicsavart testű, ledöntött fa nem pusztult el, hanem új hajtást hozott, új életre kelt.

Húsvét üzenete számomra: az Élet győzelme a halál felett. Pünkösd üzenete az, hogy bármennyire is próbálták elpusztítani az Örömüzenet, az evangélium hirdetőjét – Jézust –, testét meg tudták törni, életét kioltani, de (!) – és itt jön a nagy DE, hiszen a vihar által kicsavart fa jelképezheti Jézust, a törzset, amit a vihar kidöntött – a gyengébb ágacskákra, a tanítványokra bízott evangélium pünkösd után oly sok helyen meg tudott gyökerezni. Ebből kapjuk mi is az éltető Lelket, hogy lelkesülten éljünk!

Elszaladt egy év, veszélyesen rohan az idő. Ilyenkor, ünnepek idején, a tavaszi frissességben emlékszem régvolt ünnepekre, első úrvacsorára, locsolkodásra, pünkösdi királyné választásra. Gyermekeink a locsolkodásból mára a csokoládéra, a kedves nyuszifülekre és kisbárányokra emlékezhetnek. Ezek a divatok változnak, a parfüm illata, a csokoládé, a nyuszi, a tojás csomagolása. Reményeim szerint állandóbban megmarad az utánunk jövő generációkban is az istentiszteleteink ünnepélyes hangulata, és hívő keresztényként a nagyhét eseményeit végig kísérve érkeznek meg a húsvét örömébe. Közben meditálhatunk élet és halál, lét és nemlét mezsgyéjén ezek esetlegességéről, hitet megpróbáló, jellemet csiszoló tapasztalatokról. Emlékezetes maradhat a néhány konfirmációi kérdés, a szertartás izgalma, a beavatás utáni megérkezés unitárius közösségünkbe. Ötvened napra pedig piros pünkösd mutatja a mindenek feletti reménységet, hogy a legmélyebb kétségbeesésből is van kiút, amely tovább vezet.

Régmúlt ünnepekre való emlékezésem szerint mindennek van divatja, ahogy ünnepelünk, a szokásainknak, a viseletünknek. A divat örök körforgás, minden valamikor visszatér, mégsem ugyanaz, változik a lépték, a minta, csak rímelnek egymásra a korszakok. Érdekes beöltözni régi ruhákba: a hercegnő, a királykisasszony, a hős, a lovag, a király ruhája inspirál. Az élet zsibongó, egymásra torlódó kavalkádjában a hit, a templom jelenti az állandóságot, a megtartó bizonyosságot a gyorsuló változásban.

„Teljes megújulás csomag" – hirdeti magát a szálloda wellness-részlege, hozzánk gyere, ha azt akarod, hogy úgy érezd magad, mintha kicseréltek volna. Ez viszonylag olcsó, mert ugye csak pénzbe kerül. Ezzel a hirdetménnyel szemben a vallás megélésében helye van a szenvedésnek, az imádságnak, a böjtnek, a meghalásnak, a kimondhatatlannak, ha elfogynak a szavak, a misztériumnak és az újjászületésnek.

„Ha a Lélek által élünk, akkor éljünk is a Lélek szerint."

Húsvét: maga a megújulás. Az ünnepi szolgálatra való készülésben a lét és nemlét ellentétén vagy éppen azok összetartozásán gondolkodom, és a húsvét üzenete s az élet feltétlen tisztelete is egyértelműen megfogalmazódik bennem. Albert Schweitzer a gyakorlatba ültette ezt, és hirdette prédikációiban afrikai orvosi missziója során. Húsvét üzenete – Jézus szenvedéstörténete nyomán –, hogy a másokért hozott áldozatból új élet fakad. Ez érvényes a család, a kisebb-nagyobb közösségek és a nemzet egészére is. Minden istentisztelet az élet egyik ünnepi állomása, áldásos állapota, amely a közösségek életében az összetartozás valóságát erősíti. Azt sugallja, hogy nincs reménytelen és kilátástalan helyzet. Ez a hangulat különösen kisugárzó: nemcsak egyházi körökben, de azon kívül is hat, hiszen az életet igenli, tisztelve az áldozatot, a küzdelmet és szenvedést, melyek eredménye az újjászületés.

A húsvét és pünkösd kisugárzása, a tavaszi ünnep tündéri szépségén túl, Jézus példája nyomán adjon inspirációt és erőt törekvéseink megvalósításához, a teljes életigenléshez, még akkor is, ha újabb áldozatokat hozunk érte.

Amióta csak emlékszem, erre a mintára, kisebb-nagyobb mértékben, de minden évben megfogalmazzuk: olyan időket élünk, amikor – egész gazdaságunk mély válságában, társadalmunk morális krízisében – valóban úgy érezhetjük, soha nem volt még nagyobb szükség a megtisztító megújulásra.

Hordozza az idei esztendő ezt az újjászületést magában, nemesedjék lelkünk a megújulás hitébe vetett bizalomtól! Legyen áldott ez a tavasz minden jóakaratú ember számára!

Bartha Mária Zsuzsánna

Reményik Sándor

Gyógyíts meg!

Én Istenem, gyógyíts meg engemet!
Nézd: elszárad a fám,
A testem-lelkem fája…
De épek még a gyökerek talán.
A tompa, tunya tespedés alatt,
Gyökereimben: érzem magamat,
És ott zsong millió melódiám.

Én Istenem, gyógyíts meg engemet!
Hiszen – nem is éltem igazában.
Csak úgy éltem, mint lepke a bábban,
Csak úgy éltem, mint árnyék a fényben:
Rólam gondolt roppant gondolatod
Torz árnyékaképpen.
Egy kóbor szellő néha-néha
Valami balzsam-illatot hozott.
Akkor megéreztem: ez az élet,
S megéreztem a Te közelléted, –
S maradtam mégis torz és átkozott.

Én Istenem, gyógyíts meg engemet.
Én szeretni és adni akarok:
Egy harmatcseppért is – tengereket.
S most tengereket látok felém jönni,
És nem maradt egy könnyem – megköszönni.

TEOLÓGUS SZEMMEL

A Lélekről

(Isten Szent Szelleméről)

„Isten Lélek" – egy mondat, amely kérdéseket vet fel

Unitárius istentiszteleti liturgiánk csendesima-felvezetőjeként idézzük a Jn 4,24-ből: „*Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk.*" Ennyit arról, mondhatnánk, hogy vajon az unitáriusok fontosnak tartják-e a Szent Lelket. Azonban a lelkészek között is érzékelhető bizonytalanság kérdéseket vet fel: a mondatban többször szereplő „lélek" kifejezés közül melyik is van nagy- és melyik van kisbetűvel? Addig semmi nehézség, hogy „Isten Lélek". Evidens. Azonban már maga a magyar bibliafordítás pontatlan a mondat második részében. Ott ugyanis a „lélekben" kifejezés már kis l betűvel áll, holott ugyanazt a görög *pneuma* szót fordítja, mint Isten esetében. Innen aztán érthető, hogy a liturgikus szöveg folytatása is több változatban él: „*Jöjjetek, testvéreim, hallgassunk a Lélek/lélek szavára…*" De hogy kis- vagy nagybetűs lélek kerül-e említésre, azaz Isten Szellemére hallgassunk vagy a magunk lelkére, az a hangos kiejtés által nem megállapítható. Az istentiszteleti és szertartási rendünk azonban egyértelműen fogalmaz: a nagybetűs isteni Lélekre kell hallgatni, tehát nem a „lelkünk szavára".

A Lélekről, azaz Isten Szelleméről beszélni összetett, nehéz kérdés, mely a mai teológiában újra sok figyelmet kap. Ezt elősegítette az a széleskörű mozgalom, amit a keresztény egyházon belül a *pünkösdi ébredés*nek nevezünk, vagy az azzal rokon *karizmatikus mozgalmak* gyűjtőfogalommal írunk le. A keresztény hitmegélés teljes palettáját nézve ők képviselik az egyik végletet, ahol is a Szentlélek közvetlen megélésének ritualizálása kap kiemelt hangsúlyt. Ezt a megélés-irányultságot számos hagyományosabb keresztény közösség óvatos gyanakvással figyeli, különösen is a nyelveken szólást és a révület különféle formáit. A másik véglet: a Lélek nem kap kiemelt figyelmet, mert azt Isten erejének, ilyetén egyik megnyilvánulásának, szinonimájá-

nak tekintik. Ezt képviselik az unitáriusok is. Isten lelke fontos, de nem Istentől elválasztottan, hanem a vele való kapcsolat élményében. Ez utóbbi gondolatiság Schleiermacher munkásságában nyert modern teológiai megformálást, aki szerint értelmetlen Istentől elválasztva beszélni a Lelkéről.

Ha a kereszténység eszmetörténeti hullámzását nézzük, helyénvalónak tűnik a megállapítás, hogy a Lélek kérdése mintegy százötven évvel ezelőttig a legkevesebb figyelmet kapta a nagy keresztény teológiai fogalmak között. Ezzel együtt azt gondolom, hogy nekünk, unitáriusoknak, értelmeznünk kell a kérdést, és mikor találunk jobb alkalmat ezt módszeresen, a bibliai tanítás ívét is nagyvonalakban áttekintve megbeszélni, ha nem a tavaszi ébredés és a pünkösdi ünnepkör vonzásában.

Általános érvényű tételként szeretném kimondani, hogy az unitáriusokat az különbözteti meg más keresztény felekezetektől, hogy a tudomány és emberi megismerés által felhalmozódott egyetemes tudással értelmezzük a Bibliában megjelenő mitikus, partikuláris tartalmat. Mondok néhány példát. Nézzük például a karácsonyt: az egyetemes tartalom az élet születésének és a szeretetnek a misztériuma, a fény és a sötétség örök szembenállása. A partikuláris keresztény tartalom Jézus születése, amit mi is ünneplünk, de szeretünk tudatában maradni annak, hogy azt a kereszténység évszázadokkal később szándékosan helyezte a téli napfordulóra, a fény születésének idejére. Vagy nézzük a húsvétot. Az egyetemes tartalom a természetben és a létezésben tapasztalható örök élet, ezen belül a partikuláris, mitikus tartalom Krisztus feltámadása. Mindez pünkösdben hogyan érvényesül? Az egyetemes tartalom a létezés mögött tapasztalt éltető erő, melyet minden kultúra megfogalmazott a távolkeleti taótól az indián Nagy Szellemen át a görög Logoszig és a bibliai Szent Szellemig. A partikuláris tartalom pedig a pünkösdi elbeszélésben megjelenő Szentlélek.

Az éltető lehelet – a Rúah bibliai képe

Ennek figyelembevételével forduljunk most a Szentíráshoz, amely mély egyetemes emberi tapasztalatot vonultat fel, mely segít a saját megértésünk kialakításában. A bibliai szemléletben a világot és abban minden élőlényt Isten lehelete éltet és mozgat. Próbáljuk meg vizualizálni ezt a képet! Isten lélegzik, és ez a lélegzet éltet és mozgat minden létezőt a világban. Mindent, a galaxisoktól a legkisebb porszemig, sőt a sejtekig, a molekulákig, vagy az annál kisebb részecskékig és hullámokig. Ennek az éltető és mozgató erőnek az ószövetségi kifejezése a *rúah*. Sajátos esete a Szent Szellem (*rúah ha kódes*), amelyet nem írnánk egybe, és semmiképpen nem *Szentlélek*, ami már utalás egy negyedik századi dogmatikai fejlődésre – a Szentháromság harmadik személyére. Unitárius (biblikus) megközelítésben indokolt a különírás. Érdemes arra is tekintettel lenni, hogy a bibliafordításokat az egyes egyházakhoz tartozó bibliatudósok végzik, és a nyelvi megformálást befolyásolja a saját teológiai felfogásuk. Ez a magyarázata annak, hogy a keresztény formájú *Szentlélek* már az Ószövetség magyarított lapjain is szerepel.

A *rúah* közel négyszáz előfordulási helyének igen széles a jelentésmezeje, ebből most csak egy jól meghatározott csapáson fogunk végighaladni, mely elégséges a lényeg megértéséhez. E széles jelentésmező úgy hozható közös nevezőre, ha a *rúah*-ot Isten olyan teremtő leheleteként fogjuk fel, amely minden létező természeti jelenség, de ugyanakkor minden élő és mozgó lény életerejének forrása és fenntartója. Tehát mindenekelőtt mozgás és erő, szél és élet. Innen is a gyakori fordítása: Lélek.

Az Unitárius Káté szerint a szent lélek *„Istennek ereje és jóra való segítsége"*. Tömör és pontos. Fontos a bibliai szemlélet szerint is, hogy ez az erő nem látható, csak hatásában tapasztalható. Ma reggel tettem egy kis sétát, szeretem, ha van erre időm istentisztelet előtt. És amikor a szellő megmozgatta körülöttem a fákat, megérintette az arcomat az évszak leheletével, akkor éreztem, hogy minden sejtem vele mozdul, és megtelek a Lélekkel.

Gyönyörű beszélgetés zajlik le Jézus és egy Nikodémus nevű főember között János evangéliuma 3. fejezetében. A főember titkon keresi fel Jézust, az éjszaka leple alatt. Sejtjük, hogy milyen lelki folyamatok zajlottak benne, hogy éjjel álljon Jézus elé. Elismerő szavakat nyög, de Jézus váratlanul a lényegre tér: *„ha valaki nem születik újonnan, nem láthatja meg az Isten országát"*. Nikodémus értetlenkedve hivatkozik a vénségére, a születés folyamatának a visszafordíthatatlanságára, mire Jézus Isten Lelkéről kezd beszélni. Ekkor hangzik el a jól ismert mondás: *„A szél fúj, amerre akar; hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön és hová megy:*

így van mindenki, aki a Lélektől született." Nem látható, csak hatásában tapasztalható.

Lapozzunk vissza a kezdetek kezdetére. A Teremtés könyve azzal indít, és a *Biblia* második mondata már erről tudósít, hogy amikor a föld még kietlen és puszta volt, és a mélység fölött az ős-sötétség honolt, azaz a *Tohu va-bohu*, akkor Isten *rúah*-ja lebegett a vizek felett. Gyönyörű ez a kép! Sőt, van itt valami sokkal mélyebb. A magyar *lebegett* kifejezés eredetije (*marhepet,* szótő: rahaf) arra a képre utal, amikor a sas a fészek körül remegő szárnnyal vigyázza a fiókák kirepülését, hogy egyszerre ösztönözze is őket a nagy elrugaszkodásra, de készen is legyen elkapni őket még a földbe csapódás előtt, ha arra lenne szükség. Ennek a kiterjesztett remegő szárnynak a képe a *rúah* legelső bibliai előfordulása. Ahogy a Mózes énekében olvassuk, Isten a népet *„ahogy a sas, röptetve a fészekalját, fiókái fölött repdes, úgy vette őt kiterjesztett szárnyaira, evezőtollán hordozva őt.*" (5Móz 32,11). Ez a kép számomra nagyon fontos. Valahányszor nagy megpróbáltatás előtt állok, amikor jelképesen az ismeretlenbe kell ugranom, az első evolúciós reakcióm a félelem. Keresem magamban az erőt. Mi az erő? Isten Lelke, minden erő tőle származik. Akkor ott érzem ezeket a vigyázón vibráló szárnyakat magam körül, és tudom, hogy rá kell bíznom magam az evezőtollakra.

Ha az ember mozdul, Isten mindig hozzáadja a maga részét, a maga erejét. Létrejön valami, ami még nem volt, a közösségben, egy alkotásban, egy kapcsolatban. Utólag magunk sem értjük, erre hogyan voltunk képesek. A Lélek segítségével.

Nem találkoztam még olyan bölcs emberrel, aki ne érezte volna a létezésnek ezt a pulzáló jelenlétét. Aki ne tudta volna, hogy a belül feszülő szent nyugtalanság, tettekre sarkalló indulat mindig válasz a szárnyak keltette örvényekre. Vagy még pontosabban a nagy Lélegzet hullámaira.

Isten nem csak megteremtette a világot, azt jelenléte, leheletének kiáradása tartja szüntelen mozgásban. Erről a mély vallásos megélésről tanúskodó zsoltáros különösen sokat tud. Például úgy fogalmaz, hogy *„Az Úr szava alkotta az eget, egész seregét szájának* rúahja" (Zsolt 33,6), de az is, hogy *„Haragod* rúahjától *föltornyosultak a vizek, gátként megálltak a futó habok.*" (2Móz 15,8). Isten haragos *rúah*ja hozza a vihart és a jégesőt (Ez 13,13), tőle reszket *„a fák szíve"* (Ézs 7,2), de mint minden változás mögötti erő, tőle van az évszakok változása, keleti szélként a sáskák ébredése (2Móz 10,19) vagy a fürjek mozgása (4Móz 11,31). De tőle van a munkától kimerült embert felüdítő friss, alkonyati szellő is, a „nap *rúah*ja" (1Móz 3,8).

Három réteg, egy gyertyaláng – rúah, nesámá, nefes

Amikor a világot mozgásban tartó isteni lehelet/szél az ember testének részévé válik, létrejön az éltető lélegzet, megszületik a lélek. A héber a lélegzés aktusára a *nesimá* kifejezést használja, míg az emberi lélekre a *nesámá*t, jelezve a két fogalom szoros összetartozását (akárcsak a magyarban a lélek és lélegzet).

Köztudott, hogy a *Szentírás* két teremtéstörténetet jegyez, a teológusok nagy gyönyörűségére és gyötrelmére. Mintha az első a természetes embernek, a *homo naturalisnak* a születéséről szólna: az ember ugyanúgy szólíttatik létbe, mint minden más létező a bolygóktól az állatokig, a vizektől a növényekig. A második teremtéstörténet viszont az ember sajátosságát, egyediségét hangsúlyozza, amikor is azt olvassuk: *„megformálta az Úristen az embert a föld porából, és* rúahját *lehelte orrába"* (1Móz 2,7). Ez tehát a személyes embernek, a *homo personalis*nak a születése, aki az éltető lélek által mindvégig kapcsolatban marad teremtőjével.

Ézsaiás (42,5) szerint Isten, aki szilárddá tette a földet, „nesámát *ad a rajta lakó népnek, és* rúahot *a rajta járóknak*". Lelket és életerőt (vö. Zak 12,1; Jób 34,14). Az elmúlás folyamata is hasonlóan kerül bemutatásra: ha Isten *„visszavenné magához* rúahját *és* nesámáját*, egyszerre kimúlna minden élőlény, és az ember visszatérne a porba"* (Jób 34,14-15; vö. Zsolt 146,4; Préd 12,7). A gyakran feltett kérdés, hogy vajon van-e valamilyen élet a halál után, bibliai szempontból rossz kérdés. Hiszen élet van, születésünk előtt és után is. Mintha azt kérdeznénk, hogy az élet meg tud-e halni. Más kérdés azonban, hogy az isteni Lélek távozása után mi történik. A személyi lét felbomlása után mi marad az emberből? Mert biblikusan a halál pillanata ezt a szétválást jelenti: a porból lett, tehát anyagi jellegű test és az éltető, személlyé formáló isteni Lélek különválásának pillanata a halál. Az élő részünk azonban képtelen meghalni. Ezért tanítjuk az örök életet.

A próféták bálványok elleni hadviselésének legfontosabb érvét az a gondolat adta, hogy a fából és

kőből emberkéz által készült szobrokban nem lakozik életerő: „*Megáll a tudománya minden embernek, szégyent vall bálványával minden ötvös, mert csalódik öntvényében: nincsen abban* rúah*!*" (Jer 51,17, vö. Hab 2,19). Amikor azt mondjuk, hogy *élő Isten*, erre utalunk. Az Örökkévaló egy Isten *élő Isten*, nem ember által alkotott képzet.

Egy harmadik fogalmat is értelmeznünk kell a *rúah* és a *nesámá* mellett. Ez pedig a *nefes,* ami időnként az embert magát jelenti, időnként nyomatékosító névmásként szerepel vagy az emberi lélek alacsonyabb megnyilvánulásaként, de a légzés összefüggésében inkább a légzőszervet jelenti, amely a *rúah* nélkül értelmetlen. Jól szemlélteti ezt Jeremiás (2,24) a népre mondott megszégyenítő példázatában: „*Olyan vagy, mint a pusztához szokott vadszamár, melynek nefese érzéki kívánságában* rúah *után kapkod.*" Milyen találó ez a kép: a *nefes* önmagában üres kapkodás csupán, amelynek csak a *rúah* ad irányt és értelmet, akárcsak az életnek az isteni Lélek. Az ember *nefes* nélkül nem lélegzik, de *rúah* nélkül nem él.

A három fogalom tovább gondolása a misztikus iskolákat mélyen foglalkoztatta, különösen a kabbalizmust és annak kiemelkedő alkotását, a *Ragyogás könyvé*t, azaz a *Zohár*t. A három réteg viszonyát gyakran a lobogó gyertyával szemléltetik. A viaszhoz közvetlenül kapcsolódó kanóc kékes-feketés lángja a *nefes* anyagközelisége, azaz a vágyak szintje. A gyertya narancs lángja az isteni erő, a *rúah* jelképe, az érzelmekre tudatossá válás és felülemelkedés szintjét képviseli. A gyertya lángjának tünékeny csúcsa az emberi lélek legfelsőbb szintje, a *nesámá*, ahol az isteni tulajdonságok lakoznak, mint a szeretet, bölcsesség, együttérzés, türelem, hit, megbocsátás. Ezen a szinten a tanítvány légzése összhangba kerül, mintegy együtt lélegzik Istennel. Erős élmény lehunyt szemmel úgy tekinteni a bennünk munkálkodó lélekre, mint lobogó gyertyalángra, ahol az alsó és felső rétegeket a narancssárga *rúah* lobogása kapcsolja össze.

Ebből a jelképiségből értelmezhető az inspiráció kérdése is. Az inspiráció szó szerint az *in-spirit*, azaz a Lélekben levés állapota. Amikor is az ember igyekszik a figyelmét, a tudatát a test vezérelte ösztönöktől és vágyaktól a magasabb isteni én irányába fordítani, abban elidőzni, melyhez a közvetítő közeget, a belső erőt a *rúah* képviseli.

De folytassuk a bibliai tanítást. Akiben nagyobb mértékben van jelen a *rúah*, az különleges képességek birtokába jut: prófétál (4Móz 24,2), emberfölötti fizikai erővel bír, mint Sámson (Bír 14,6; 13,25), nagy elhatározásokra képes, mint Saul (1Sám 10,6), vagy éppen művészi képességekre tesz szert (2Móz 31,3; 35,31).

A bibliai hagyomány arról is tud, és itt már a későbbi pszichológiai felismerések megelőlegezését láthatjuk, hogy a hangulat és a lélegzet összefüggenek egymással. A Bírák könyvében (8,3) a békítő szavak következtében „megenyhül a *rúah*", amikor Szíhón királya megmakacsolja magát, akkor „*megkeményíti* rúahját" (5Móz 2,30), amikor pedig Sába királynője szembesül Salamon bölcsességével és udvartartásának pompájával, elakadt a lélegzete, azaz „nem volt benne több *rúah*" (1Kir 10,5).

A *Biblia* nemcsak a lélegzés és a hangulat összefüggéseit ismeri, hanem a lélegzés mélységének és az életerőnek az összefüggését is. Az Egyiptomban elcsüggedt, reménytelenné vált népet a rövid *rúah* jellemezte. Az itt szereplő *kócer rúah* (rövid lélegzetű) kifejezés a bölcsességi irodalom időszakára már közmondási rangra emelkedett, és az ilyen ember mindenkor alul maradt a hosszú lélegzetűvel szemben. Lélegezz mélyeket! – biztatjuk egymást. Idézem: „*A türelmes* (hosszú lélegzetű) *ember telve értelemmel, a türelmetlen* (kócer rúah) *pedig bolondnak bizonyul.*" (Péld 14,29; vö. Jób 21,4; Péld 14, 17). Hasonlóképpen, a *hosszú rúah* jobb, mint a *magas rúah*, azaz a türelem jobb, mint a kevélység (Préd 7,8).

Jézus és a Lélek: élni benne, nem definiálni

A fentiekkel nagyvonalakban megalapoztuk azt a hátteret, amiből érthetővé válik, hogy amikor Jézus isten Lelkét emlegeti, mire gondol, és hogy az Újszövetség miből építkezik. Különbséget kell itt is tennünk aközött, amit Jézus mond, és amit majd Jézus*ról* mondanak. Ez a Lélek kérdésében különösen fontos.

Az első észrevételünk, hogy az evangéliumokban milyen ritkán van utalás a Szentlélekre. Lukács evangélistáról tudjuk, hogy teológiai szemléletében kiemelt hangsúlyt kap a Szentlélek munkája. Azonban, ha Jézus mondásaira figyelünk, akkor meglepően kevés utalást találunk. Ezzel szemben azt látjuk, hogy tevékenységét teljes folyamatában áthatja az, amit unitáriusokként Isten erejének tekintünk. Jézus nem definiálja, nem alkot teológiai

fogalmat, nem választja el a Lelket Istentől, abban él és cselekszik. Az evangéliumokban Jézus a Lélek segítségével gyógyít. A hagyomány helyenként láttatni engedi, hogy Jézus tudatában volt még a lélegzet erejének is a gyógyítás folyamatában. Gyógyítása során találkozunk azzal, hogy mély lélegzetet vesz. Mielőtt a süketnémát, ujját fülébe dugva a *„Nyílj meg!"* szavakkal meggyógyítja, tekintetét az égre emeli és felsóhajt – itt az *esztenakszen* áll, szó szerint: mély lélegzettel kilélegzik, sóhajt. Ezzel az Isten erejére kapcsolódással lát hozzá a gyógyításhoz (Mk 7,31–37).

Jézus korának galileai nyelve az arámi volt. Ha szavait ezen a nyelven próbáljuk meg hallani, más mélységek tárulnak fel. Például vegyük a mai textusunk, a Jn 4,24 jól ismert szavait: *„Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk."* A mondás a samáriai asszonnyal folytatott beszélgetésből származik. Jézus elfárad, leül a Jákób kútjához, és beszélgetésbe elegyedik egy samáriai asszonnyal. A két nép közti viszonyt mély történelmi feszültség terheli. A legitim templom helye az egyik vitapont. A zsidók Jeruzsálemet, a samáriaiak a Gerazim hegyét tartják annak. A kérdés tehát ez: hol kell imádni Istent? Melyik helyen, melyik templomban? Jézus szavai pedig egy szellemi forradalmat indítanak el, amelynek aztán a kibontakozását a történelemben követhetjük. Ezt mondja Jézus: *„eljön az óra, és az most van, amikor igazi imádói lélekben és igazságban imádják az Atyát, mert az Atya is ilyen imádókat keres."* (Jn 4,23). És magyarázatként ehhez fűzi hozzá: *„Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk."* A görögben az áll: *en pneümati* – lélekben. Csakhogy a mondat elején ez áll: *Pneüma ho teosz* – Isten lélek. Tehát őt imádni ugyanabban a valóságban, ugyanabban a szubsztanciában kell, ami az Ő lényege. Ez pedig a Szellem, a Lélek. Nem lehet másban imádni, mint ami lényege. Nem lehet az embernek magában egy másik helyet találni, mint ahol már eredendően összeköttetésben állunk vele, ahol létünk éltető pontja van.

Ha most figyelembe vesszük, hogy a lélegzet, lélek, szél fogalmak ugyanabból a *rúah*ból eredeznek, akkor Jézus szavainak mélyebb megértését segítheti, ha minden Lélekről szóló mondás esetében a szélesebb jelentésmezőre figyelve keressük az értelmet. Például az előbbi mondás ilyen módon is érthető: Isten a Lélegzet, és akik őt imádják, vele együtt lélegezve és abból merítő cselekedettel (igazságában) kell imádniuk. Jó gyakorlat lehet Jézusnak Nikodémussal folytatott beszélgetését ennek szellemében fürkészni: a Lélek fúj, amerre akar… (Jn 3,1–8) Talán szintén ezen a gondolatmeneten haladva juthatunk el annak a megértéséhez, hogy miért mondja Jézus: *„Ezért mondom nektek: minden bűn és káromlás megbocsáttatik majd az embereknek, de a Lélek káromlása nem bocsáttatik meg."* (Mt 12,31). Az ember a *rúah* káromlásával a létezés forrásáról szakítja le magát.

Lélekben és igazságban – ima és cselekvés egysége

A lélekben és igazságban mondat hangsúlyosan mondja ki az imádat és a cselekvés összekapcsoltságát: lélekben és igazságban, azaz igazsága cselekvésében.

Az unitáriusok számára a hit és cselekedet egysége mindig kiemelt jelentőséggel bírt. Ezért szeretjük annyira a Pál egyoldalú hitteológiáját korrigáló Jakab levelét, aki szerint *„a hit is, ha cselekedetei nincsenek, halott önmagában"* (Jk 2,17).

Templomaink ezért nemcsak az imádkozás helyei, hanem a tanításé is, hogy cselekvésre indítsanak! Ima és cselekvés összhangban kell álljon! Az egyik iránytű, erőgyűjtés, a másik a jó küzdelme a világban.

Végezetül, a 150. zsoltár záró szavai ezek: *„Minden lélek dicsérje az URat! Dicsérjétek az URat!"* Egy kortárs rabbi, Yitzchak Ginsburgh ezt a fordítást javasolja: *„Minden lélegzetvétel dicsérje az URat! Dicsérjétek az URat!"* Mert, mint mondja, élni annyit jelent, mint minden pillanatban részesülni abban az örömben, hogy Isten az ő éltető erejében részesít, amelyet minden lélegzetvétellel magamhoz veszek. Ezért, tudatosan vagy tudattalanul, minden lélegzetem őt dicsőíti.

Az ember nem tud egyedül lenni, míg a lélegzete vele van. Amíg az éltető Lélek áthatja. De az ő feladata, hogy miként él ezzel az éltető Lélektől kapott erővel.

Nos, te miként élsz vele?

Dr. Czire Szabolcs

Az unitárius énekeskönyv szerkesztője: Pálffi Márton emlékezete

Egyháztörténetünk kevéssé ismert alakja Pálffi Márton (1873–1936) költő, nyelvész, könyvtáros, tanár, pedagógiai szakíró, műfordító. Az 1924-ben kiadott, mindmáig használatban lévő unitárius énekeskönyv szerkesztőjeként nemcsak felekezeti, hanem általános művelődéstörténeti szempontból is fontos, tiszteletre méltó munkát végzett.

2023-ban emlékezhettünk (volna) meg Pálffi Márton születésének 150. évfordulójáról, egy évvel később pedig énekeskönyvünk centenáriumáról. Hogy e két téma egyike sem került fókuszba, korántsem véletlen: mint Kovács Sándor a Studia Doctorum Theologiae Protestantis folyóiratban megjelent tanulmányában megállapította: *„a protestáns testvérfelekezetek 1948-tól kezdődően folyamatosan revideálták énekeskönyveiket, az unitárius egyházban azonban, bár többször is megkísérelték az énekeskönyv reformálását, lényeges változtatás nem történt. Ezt lehet a hagyományokhoz való ragaszkodás szép példájaként is értelmezni, ám jelezheti a megújulásra való képtelenséget is. Az élő és éneklő közösségek 30-40 évenként megújítják templomi énekeskönyveiket. Szomorú tapasztalat, hogy lassan elfogynak daloló közösségeink, és a kántor s a lelkész jámbor óhaja marad, hogy a gyülekezet úgy énekel az istentiszteleten, hogy a föld is megrendül belé (…) Az eklézsiáinkban működő énekkarok, dalárdák és karnagyaik nagyszerű munkát végeznek, ez azonban nem pótolhatja az istentiszteleti éneklést.”* Az unitárius egyházzene megújításának kérdésköre jelentősen meghaladja e rövid írás lehetőségeit – fontosnak tartjuk azonban, hogy felidézzük az énekeskönyv-szerkesztésben heroikus munkát végző polihisztor, Pálffi Márton alakját. Cikkünk (várhatóan 2026 őszén megjelenő) második részében pedig az 1924-es énekeskönyv tartalmával, szerkezetével, újabb kiadásaival foglalkozunk majd.

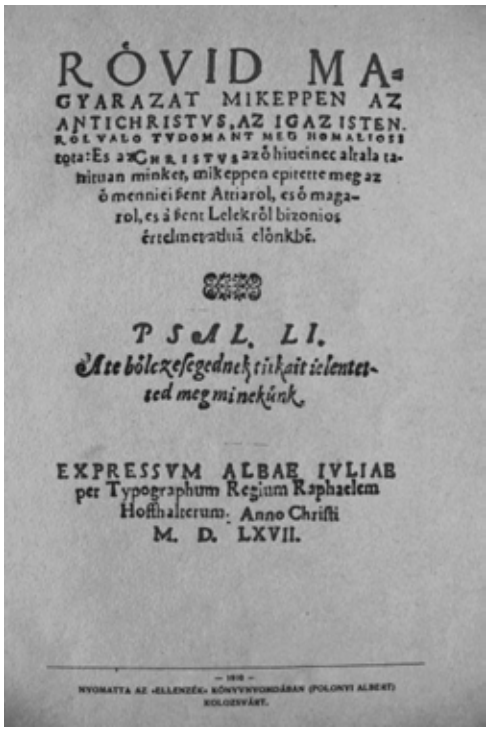
RÖVID MAGYARAZAT MIKEPPEN AZ ANTICHRISTVS, AZ IGAZ ISTEN. RÓL VALO TVDOMANT MEG HOMALIOSI tota: Es az CHRISTVS az ő hiueinec altala tanituan minket, mikeppen epitette meg az ő mennieiſent Attiarol, es ő magarol, es á ſent Lelekről bizonios értelmeratuá elönkbé.

PSAL. LI.
Ate bölczeſegednek titkait ielentetted meg minekünk.

EXPRESSVM ALBAE IVLIAE per Typographum Regium Raphaelem Hoffhalterum. Anno Chriſti M. D. LXVII.

Pálffi Márton 1873. november 8-án született az aranyosszéki Várfalván. Édesapja Pálffi Benedek gazdálkodó volt; a család tíz gyermeke közül öten érték meg a felnőttkort. Az elemi iskolai osztályokat szülőfalujában végezte, majd a tordai unitárius algimnáziumba, később a kolozsvári unitárius főgimnáziumba került, ahol 1892-ben kitűnő eredménnyel érettségizett. Tanulmányait a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem bölcsészkarán folytatta, ahol 1899-ben szerzett magyar–latin szakos tanári oklevelet. Szakvizsgázott tanárjelöltként már 1897-től oktatott az Unitárius Főgimnáziumban, majd az Egyházi Képviselő Tanács (EKT) 1900. szeptember 27-én végleges, rendes tanárnak választotta, s ebben az állásban – az első világháború alatti katonáskodása és sebesülése miatti rövid megszakítással – haláláig dolgozott. 1906-ban családot alapított: házasságából két leány- és egy fiúgyermek született. Életének 63. évében, 1936. augusztus 11-én hunyt el Kolozsváron. Egyházi gyászbeszédét gyermekkori barátja, Ürmösi Károly esperes-lelkész tartotta; a Magyar Unitárius Egyház nevében Boros György püspök és Szent-Iványi József főgondnok, az Unitárius Kollégium nevében Gálffy Zsigmond igazgató, az Erdélyi Irodalmi Társaság képviseletében Walter Gyula író búcsúzott tőle. Tudományos életrajzát elsőként 2013-ban, a Magyar Egyházzene című folyóiratban vázoltam fel.

Pálffi Márton 1904 és 1905 nyarán finnországi tanulmányúton vett részt, s érdeklődése ekkor fordult a finnugor nyelvek és irodalom, illetve a néprajz felé. Mint kollégája, Márkos Albert írta, *„a rokon finn nyelvet fönn éjszakon, atyánkfiai szájáról tanulta meg. A vogult meg itthon, könyvekből sajátította el, éspedig olyan tökéletesen, hogy ebben a hivatásos finn-ugor nyelvészek közt is ritkította párját.*" A finnugor nyelveken kívül jól beszélt franciául, románul és németül – ezeket olykor tanította is a főgimnáziumban –, de tudományos és ismeretterjesztő cikkeihez angol, olasz és török nyelvű forrásokat is felhasznált. Első önálló kötetét példaképéről, a 19. század nagy kolozsvári polihisztoráról, az unitárius oktatásügy jeles személyiségéről, Brassai Sámuelről írta. Ezt követte *A nyelvérzék és az iskola* című különlenyomat, illetve a *Kolozsvári glosszák* című kötet, amely Budapesten jelent meg. *Finn dalok* című műfordításkötete 1912-ben látott napvilágot; emellett lefordította Max Oker-Blom kortárs finn szerző két kötetét. 1910-ben, egyházunk alapító püspöke születésének négyszázadik évfordulója alkalmából fakszimile-kiadást szerkesztett Dávid Ferenc *Rövid magyarázat* című munkájából. Gálffy Zsigmond megfogalmazása szerint az önálló kötetekben és a fordításokban Pálffi *„írásművészetét a szeplőtelen magyarosság, tömörség, a kifejezés ereje, az egyéniségét visszatükröző pattogó szófűzés, kurucos nekivágás"* jellemezte.

Pálffi irodalmi, nyelvészeti, pedagógiai és művelődéstörténeti tárgyú cikkei, illetve fordításai 1898-tól jelentek meg a Keresztény Magvetőben és az Unitárius Közlönyben, valamint más irodalmi-művészeti-közművelődési folyóiratokban. 1925 és 1928 között az Unitárius Közlöny szerkesztője volt; 1930-ban, a Keresztény Magvető füzetei című különlenyomat-sorozat számára összeállította a *Régi unitárius költők* című kiadványt.

Szerteágazó ismeretterjesztő tevékenysége ellenére Gálffy Zsigmond jogosan állapította meg, hogy az egyetemes egyház szempontjából Pálffi Márton irodalmi munkásságának legfontosabb része *„énekeskönyvünk átdolgozása és számos új énekkel való gazdagítása, mert ennek közvetlen hasznát látja, szépségeit élvezheti és lelkiekben gyarapodhat minden egyházközségünk minden tagja*". Ugyanerre hívta fel a figyelmet gyászbeszédében Boros György püspök, aki szerint Pálffi *„élete utolsó részében az unitárius himnológia szépítését tekintette legfőbb feladatának. Egyik fő törekvése az volt, hogy az énekben is nyilatkozzék meg az, amit az újkor unitárius felfogása már kitermelt a szószék számára és a hittanban. Aggódva látta, hogy énekeinkben az ősi zamat helyett az idegen dogmai forma uralkodik, s midőn ezt bátran kicserélte, némi büszkeséggel vette át a múltban kegyelettel használt régi költők dalait.*"

Dr. Retkes Attila

Felházi Ágnes kiállítása

(Az alábbiakban közöljük – a tiszatájonline.hu folyóirat engedélyével – Felházi Ágnes unitárius művésznő *Konstelláció* c. kiállításának megnyitóján elhangzott beszédet.)

Elhangzott Felházi Ágnes kiállításának megnyitóján, 2026. február 26-án Szegeden, az SZTE JGYPK Rajz-művészettörténet Tanszék galériájában. Felházi Ágnes festészetét számos alkalommal méltatták korábban a következetes szakmai építkezés, az anyag, a textúrák és a változatos felületek kialakítása vonatkozásában. Elemezték a nyomhagyás szándékát festészetében, ösztönösségét, valamint tudatosságát éppúgy, mint a kép fejlesztésében megnyilvánuló alázatát és figyelmét.

A rendkívül egységesen épülő életmű itt látható legújabb alkotásainak továbbra is állandó, meghatározó vonása a festői cselekvés központi jelentőségű szerepe. Az újra és újra átfestett felületeken nem az önmagáért való forma, az ábrázolás vagy a narratíva érdekli a művészt, hanem mindenekelőtt maga a festői folyamat: a rétegzés, az elfedés és a felfedés gesztusa. A kép, a kompozíciós keret, a felület így válik gondolkodási térré. A jelen kiállításnak a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Rajz-művészettörténet Tanszéke, vagyis Felházi Ágnes pedagógiai, felsőoktatási tevékenységének színtere ad otthont. Ahogy az alkotó művészetpedagógiai vonatkozású írásaiban hangsúlyozza: az alkotói folyamat nem pusztán szakmai gyakorlat, hanem a vizuális gondolkodás fejlesztésének terepe is egyben. A festői nyelv megértése – a színek, kontrasztok, tónusok, faktúrák, kompozíciós erővonalak feltérképezése – nem csupán technikai kérdés. A színek expresszszív tulajdonságai, a forma és tartalom egysége – amelyről Johannes Itten is ír – érzéki és erkölcsi dimenzióval is bír. A kompozíció lehet statikus vagy dinamikus; a tér lehet síkszerű vagy mélybe húzó; a kontrasztok lehetnek hideg–meleg, fény–árnyék vagy komplementer viszonyok. Mindez nem csupán formai játék, hanem jelentéshordozó szerkezet.

Felházi művei nem sorolhatók sem az ábrázoló, sem az absztrakt művészeti irányzatok közé. Festményei a figuratív és nonfiguratív festészet határán egyensúlyoznak, céljuk a festő számára lényeges megragadása. Ahogy a Felházit is inspiráló Paul Klee írja a nonfiguratív művészetről, az *„nem a valóságot adja vissza, hanem láthatóvá teszi”* azt. Hasonló szerepe van az egymáson gazdagon elhelyezett felületeknek és rétegeknek. A rétegzettség – amely egyébként a 20. század végétől a kortárs festészet egyik gyakori jelensége, és amelynek elterjedését a digitális képalkotás *layer*es gondolkodása is erősítette – Felházi művein szintén nem technikai fogás. A transzparencia és az elfedés váltakozása egyszerre eltakar és feltár, végső soron szintén a lényeg kiemelése a célja. Az egymás alól felsejlő rétegek olyan nyomok is egyben amelyek tájak és városi

Felházi Ágnes: Toronyház 20x20cm akril vászon

látképek emlékét őrzik és tárják fel. Az így kialakuló redukált, mégis telített látvány – a szülőföld hegyekkel körülvett településeit, köztük Torockót idéző – magas horizontjai alatt kerítéseket, épületek vázát és mechanikus szerkezetek körvonalait látjuk.

Felházi művein ezek mellet az ismerős motívumok mellett az utóbbi időszakban hangsúlyosabban jelennek meg azok a megoldások, amelyek a festészet történetének legjelentősebb 20. századi irányzataihoz, a második világháború utáni Amerikából kiinduló absztrakt festészet hagyományához kapcsolják művészetét. Az európai informel öröksége mellett újabban nagyobb szerepet nyernek a vízszintesen elhelyezett színmezők – amelyek a színt önmagában, kontextus és tárgyi hivatkozás nélkül hagyják érvényesülni, és egy újabb *réteggel* gazdagítják a műveket. A színek segítségével, azok egymásra hatásával – élénkítésével vagy tompításával – teremt különös feszültséget és finom egyensúlyt, illetve hoz létre sekélyebb és mélyebb tereket.

A vonalas szerkezetek, a struktúra iránti érzékenység, a transzparens rétegek és ezzel együtt a titokzatosság, a misztikum jelenléte olyan magyarországi festészeti hagyományokhoz kapcsolják Felházi munkáit, mint amilyen a rá hatással lévő Vajda Lajos, Kondor Béla, Bálint Endre vagy Ország Lili életműve képvisel.

A kiállítás címe *Konstelláció*, amely kifejezés a dolgok aktuális állását, a körülmények adott helyzetét, az elemek egymáshoz való viszonyát jelenti. További definíciója értelmében a konstelláció az égitestek egymáshoz, elsősorban a holdnak vagy a bolygóknak a naphoz viszonyított helyzete. Jelenti továbbá a csillagképet, bizonyos csillagok sajátos mintázatát, együttesét a földről, egy bizonyos területről nézve. A történelem során ezeket a konstellációkat használták többek között a hajózásban, vagy a mezőgazdasági munkák tervezése során, de jelentős hatást gyakoroltak a vallásos hiedelmek alakulására is. A kifejezés utalhat azonban egy belső állapotra is: arra a kényes egyensúlyra, amelyben formák, színek, faktúrák és jelentések, figurális és absztrakt rétegek kapcsolódnak össze a festményeken. Megvilágítja azt a nem lineáris és nem narratív történetet, hanem inkább pillanatnyi állapotot, amely a művész titokzatos, érzékeny és finom világát jellemzi. A színek, a kontrasztok, tónusok és faktúrák összjátéka teremti meg azt a belső rendet, amelyről Johannes Itten is ír: a forma és a tartalom egységét. A konstelláció azonban nemcsak a vásznon jön létre, hanem bennünk is, amikor saját tapasztalataink útján kapcsolódunk a látottakhoz.

Felházi Ágnes munkáiban az anyag- és színhasználat egy mélyen személyes, mégis kollektív élményeket megszólító látásmód eszköze. Képei nem harsányak, nem kívánják uralni a teret – inkább fokozatosan engednek közel magukhoz. Időt kérnek, figyelmet, jelenlétet igényelnek. A művekben egyszerre van jelen az emlékezés és a keresés gesztusa. Rétegek fednek el és tárnak fel, struktúrák épülnek és bomlanak, felületek sejtetnek és visszatartanak. Ez a kettősség adja a képek különös feszültségét: a látható és a rejtett, a konkrét és az elvont, a személyes és az egyetemes közötti finom egyensúlyt. Felházi Ágnes művészete nem ad kész válaszokat. Nem illusztrál, nem magyaráz. Inkább teret nyit egy belső valóság felé, ahol saját emlékeink, tapasztalataink, érzékenységünk is kapcsolódhat a látottakhoz. Ebben az értelemben ezek a munkák lehetőséget kínálnak: megállni, elidőzni, újrarendezni magunkban azt, amit fontosnak gondolunk.

Végezetül egy a magas horizontú épületeket és tájakat, városok és városi látképek lenyomatait bizonyos korszakaiban témaként szintén gyakran választó Ország Lilitől származó idézet: *„… én a XX. század magasságából és annak kíváncsiságával lenézhetek az emberiség múltjára… Megláthatom ott lent a múlt rétegeit, a romváros alapfalait. Megfesthetem őket úgy, ahogy ránk maradtak és fölidézhetem ezzel valamiképpen azt, amik voltak… Bejártam az idő mélységeit; s kiszabadultam a falak közül, mert föléjük tudtam emelkedni.”*

Nagy Barbara

Volt egyszer egy UART (Unitárius Alkotók Társasága)

Bandi András, a Dél-dunántúli Szórványegyházközség gondnokának visszaemlékező beszélgetése dr. Sikó Ágnes unitárius képzőművésszel az UART-ról, annak pécsi vonatkozásairól.

– Hogy emlékezel vissza az UART-ra?

– Az UART alakulásáról az Unitárius Élet 2004-es felhívásából értesültem. Ez a felhívás indított el, hogy jelentkezzek az unitárius kiállításon. Képeimet elfogadták és Szinte Gábor (unitárius festőművész, a szerk.) az egyik virágos képre csak annyit mondott „ez már művészet". Még csak néhány éve festettem, ez a néhány szó rendkívül boldoggá tett.

2004. április 3-án alakult meg mintegy 20-25 érdeklődő részvételével a budapesti Bartók Béla Unitárius Egyházközség gyülekezeti termében az Unitárius Alkotók Társasága. Az eddigi legeredményesebb művészeti törekvés a beregi unitárius szórványból kinövő szabadelvű protestáns körben bontakozott ki. Az alakuló közgyűlést április 3-án egy hangulatos tavaszi tárlat közepette tartottuk meg. A példaképeink Bartók Béla, Frank Lloyd Wright, a két meghatározó művész, akik igazi unitárius alkotók, akiknek közös vonása a tiszta forrás és az önálló gondolkodás. Végezetül az egyesület tisztségviselőinek a megválasztására került sor. Az egyesület elnökévé Szinte Gábor festőművész-tanárt választotta meg a közgyűlés. A titkári teendőket Gergely Felicián látta el, a megbízott ügyintéző titkár, Felhős Szabolcs közreműködésével. Az évközi munkát a választmány végzi, melynek soraiban köszönthetjük a megválasztott elnökség mellett Kelemen Miklós és Léta Sándor lelkészeket, Gáspár Ferenc ifjúsági írót és könyvkiadót, Bánosi György tanárt, Néző László szerkesztőt, Tirnován Tamás és Sikó Ágnes képzőművészeket. Az első kiállítás is ekkor volt, amelyet Szinte Gábor nyitott meg. A méltatásban a nevem is szerepelt, *„Nem volna szerencsés ugyanis csak a korholással foglalkozni, mert sok üdítő kivétellel is találkozhattunk ezen a kiállításon, a Hőgyes Endre utcai Bartók Béla gyülekezet termeiben. Számomra ilyenek voltak Sikó Ágnes pécsi művésznő akvarelljei, amelyek finom színeikkel, művészi tökélyre való törekvésükkel a reveláció erejével hatottak rám. Nagy öröm volt számomra, hogy ezeket a szép, de visszafogottan szerény alkotásokat láthattam. (A Tettyei táj, az Öröm, a Virágok I. és II. c. képeire gondolok.)"*

– Mi, pécsiek, mikor csatlakoztunk ehhez a szervezethez?

– Az UART pécsi csoportjának alakuló összejövetele 2004 nyarán történt. Az akkori Krúdy étteremben ültünk le és határoztuk el, hogy megalakítjuk a pécsi csoportot. Tagok: Vernes Valéria, Bandi András, Máté Ernő, Orbók Szilárd és Sikó Ágnes.

– Mik voltak azok a rendezvények, amik az UART égisze alatt szerveződtek? Hogy emlékszel vissza a pécsi eseményekre, tevékenységekre?

– 2005. április 24-én Pécsett fogadtuk Julie és Jerry Jose-t az Egyesült Államokból. Kétnapos ittlétük alatt közös istentiszteleten vehettünk részt. Képet ajándékoztunk Vernes Valéria, Sikó Ágnes alkotásában, melyek témája az unitárius vonatkozású Mindenszentek temploma volt.

2005. április 30-án gyülekezeti kirándulást szerveztünk a Pécs melletti, Mecsek oldalában elterülő Kisrétre. Gyülekezeti tagjainkat bográcspörkölttel vártuk. Több mint 25-en vettünk részt, többek között beszélgetéssel, focizással és festéssel töltöttük időnket.

2006. május 14-én Bartók Béla-emlékünnepélyt tartottunk a pécsi gyülekezet körében.

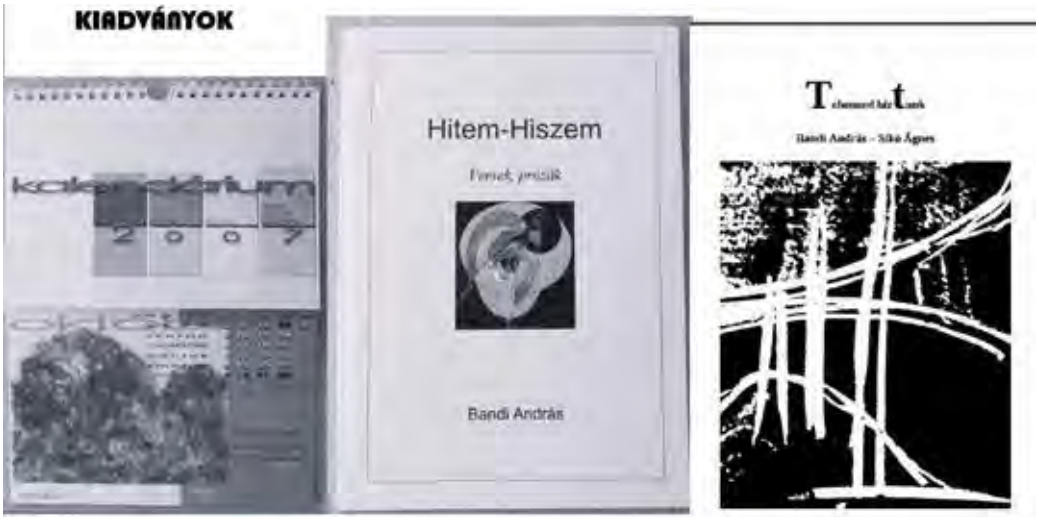

De a legfontosabb teendő ebben az időben a közhasznú társasággá válás volt, ami akkoriban kezdődött el. Az új felállás megújult vezetősége: elnök Felhős Szabolcs, titkár Biró Albert, gazdasági vezető Bárdkai Ákos. Választmányi tagok: Gergely Felicián, Kelemen Miklós, Dusa Lajos, Sikó Ágnes, Tirnován Tamás, Néző László, Elekes Andor. A választmányi tagok segítségével életre kellett hívni a vidéki tagozatokat (Sikó Ágnes vezetésével a pécsi, Tirnován Tamás vezetésével a pápai, Dusa Lajos vezetésével a debreceni, Lakatos László segítségével a beregi csoportot stb.)

Az UART pécsi csoportja Sikó Ágnes festőnő vezetésével kiállítást szervezett. Munkába kezdett a kis csapat. 2006-ban Bandi András gondnok verseit és novelláit illusztrálták Sikó Ágnes, Vernes Valéria és Orbók Szilárd rajzai, grafikái, amelyet Pécsett adtunk ki *Hitem – Hiszem* címszó alatt. „*Ajánlom Önnek, Kedves olvasó. E könyvecskéből hit és kétely, mély emberi érzések, gondolatok, művészetszerető pécsi unitáriusok munkája tükröződik vissza. Bandi András írásait, dr. Sikó Ágnes, Vernes Valéria és Orbók Szilárd képeit, grafikáit tartalmazza. Szilárd továbbá a szerkesztői munkát is magára vállalta, jómagam (Máté Ernő) a háttérmunkálatokban vettem részt. A kötet kiadásának költségeit az Unitárius Alapítvány fedezte. Köszönet érte. Mindez nem munka volt számunkra, inkább tanulság, önismeret-ismeret, ezért örömmel tettük. Remélem, hogy munkánk fénye önben is töretlenül fölragyog.*" (Máté Ernő lelkész)

2007. április 9-én istentiszteletünk keretében Sikó Ágnes kezdeményezésére tavaszi tárlatot rendeztünk, azon belül pedig akvarelleket vásárolhattunk. Pécsen is működik az UART egy kis csoportja öt állandó taggal. Két kiadványon túlmenően ez volt a harmadik kezdeményezés, amikor is az alkotók műveiket a gyülekezeti tagok elé tárhatták. A következő közös munkánk egy naptár volt, amelyet 2007-re terveztünk. Bandi András haikukat írt a hónapokra, és Vernes Valéria, Orbók Szilárd, Faluvégi Adrienn és Sikó Ágnes illusztrálta. A gyülekezet tagjai nagy örömmel vásárolták és ajándékozták a kalendáriumot.

A további működés szellemében 2007-ben a legfontosabb teendő a Partium Műhely megerősítése és a Partium című lapunk szerkesztőgárdájának véglegesítése volt. A választmányi tagok: Bíró Albert, Dusa Lajos, Elekes Andor, Felhős Szabolcs, Gergely Felicián, Kelemen Miklós, Léta Sándor, Sikó Ágnes, Schmidt Gábor és Tirnován Tamás. A választmányi tagok feladata, hogy megerősítsék a vidéki tagszervezetek munkáját. A beregi és a debreceni csoportot Dusa Lajos, Magyarosi Árpád és Felhős Szabolcs segítették, a pécsi csoportot Sikó Ágnes, a pápai csoportot pedig Tirnován Tamás irányította.

Ugyancsak 2007-ben a csoportunk bemutatkozott szeptemberben Budapesten. A kiállításunk a Budapesti Unitárius Galériában volt, amelynek megszervezésében nagyon sokat segített Vernes Vali testvére, Vernes István presbiter. Kiállított Faluvégi Adrienn, Sikó Ágnes, Vernes Valéria, és könyvbemutatót tartott Bandi András.

2008. február 14-én a Dél-dunántúli Szórvány-egyházközség a Pécs2010 Menedzsment Központ és az Unitárius Alkotók Társasága (UART) Pécsi Csoportja rendezésében a Pécs 2010 Menedzsment

Központban kiállítás nyílt. A kiállításon négy unitárius művész színvonalas munkáival (festmények, grafikák) ismerkedhettek meg a látogatók. Név szerint: dr. Lehmann Antal, Vernes Valéria, dr. Sikó Ágnes és Faluvégi Adrienn munkáival. A kiállítást Pandur József művészettörténész és Mészáros András, a Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa program főigazgatója nyitotta meg. A megnyitó keretén belül zeneszámokat hallhattunk, többek között Árvai Attilától, valamint unitárius tanulóinktól, Bandi Szabolcstól és Bandi Bálinttól. A megnyitót szeretetvendégség követte.

2009-ben a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár kamaratermében az UART pécsi csoportjának tagjai szerepeltek március 24. – április 4. között. Vernes Valéria *Kötődéseim* című képzőművészeti kiállítását dr. Sikó Ágnes, a pécsi csoport vezetője nyitotta meg.

2009. november 13-án a Dél-dunántúli Szórványegyházközség keretében működő Unitárius Alkotók Társasága (UART) pécsi csoportja immár harmadik alkalommal mutatta be alkotásait. Az *Őszi tárlat* címmel megrendezett kiállítást a KPVD Közművelődés Alapítvány közösségi házában szerveztük meg. Verses, zenés műsorral nyitottuk, melyet követően szeretetvendégségen vehettünk részt. A megnyitóbeszédet Máté Ernő lelkész tartotta.

„Tisztelt Egybegyűltek! Nem is tudom igazán, hogy hogyan is kerültem a tárlatmegnyitó szerepébe. Hiszen nemhogy rajzolni, de még firkálni sem tudok. Bevallom őszintén, először a kritikus szemével próbáltam nézegetni a kiállítottakat, legalábbis azon a szinten, hogy mi tetszik nekem és mi nem. Melyik alkotást akasztanám szívesen a szobám falára. Egyszer Bernard Shaw megkritizálta az egyik kortársa zenei alkotását. A kritika után sértődötten jött a válasz: »Maga csak akkor kritizálja meg a művemet, ha jobbat tud alkotni.« *Bernard Shaw elgondolkodott, és a következőt mondta:* »Tojást nem tudok tojni, de nyilván meg tudom ítélni, hogy azt jól készítették-e el számomra, vagy sem.« *Nos, meg tudom mondani, hogy mely alkotások tetszenek nekem, ám az a kép, ami számomra kicsit naiv volt, a társam számára a legszebb. Hát ezek után nem vállalom a kritikus szerepét, egyrészt, mert nem értek hozzá, másrészt azt gondolom, hogy a mai egybegyűlésünknek nem is ez a célja. Azt viszont gondolom, hogy a művészet velünk együtt született, és egyik alapvető szükségletünk. Hányszor gondoltam már arra, hogy ideje lenne elkezdeni a festést, aztán mindig tovaszállt az akarat. Talán majd most.* »Számomra még ma is az a természetes, kerek és egész világ, ahol az emberek énekelnek, táncolnak, verset írnak, verset mondanak, rajzolnak, festenek, gyöngyöt fűznek, fát faragnak – és nem csak pénzt olvasnak.« *– mondja Máté Ernő lelkész. És mintha Kurt Vonnegut folytatná:* »Művészetből nem lehet megélni. A művészettel csak elviselhetőbbé lehet tenni az életet. A művészet, akármilyen jól vagy rosszul csinálja valaki, a lelket táplálja, az Isten szerelmére! Énekeljünk a tus alatt! Táncoljunk a rádió mellett! Meséljünk történeteket. Írjunk verset, akár rossz verset is a barátainknak. Csináljuk olyan jól, amilyen jól csak tudjuk. Csodálatos jutalomban lesz részünk. Alkotni fogunk valamit.« *És valóban a művészek az alkotás mámorát tapasztalhatják meg. A kiállított alkotásokon látszik, hogy nem másolnak, még csak nem is utánozzák a valóságot, hanem világosabban mutatnak meg egy-egy olyan jellemvonást a tárgyról, a tájról, a virágról, amelyet a hétköznapokban talán észre sem veszünk. A kiállítók olyan jól csinálták, ahogy tudták. A maguk és mindannyiunk örömére. És nem is akárhogy. Elnézem Vernes Valéria akvarelljeit, amelyek 10 perc alatt készülnek. Sikó Ágnes képeit, melyek akár több nekifutásból, kombinált technikával jönnek létre. Bennük van az alkotás öröme, a tényeknek és a reményeknek a kalandja, a valahová jutásnak az ígérete. Csak csodálni tudom Lehmann Antal bácsi türelmét, miközben remek, igen finoman kidolgozott metszeteket készít. És Bandi András verseit. Nekem soha nem sikerülne ilyen hangulatot leírni. Köszönjük Faluvégi Adriennek az elhozott képet. Köszönjük Mezei Rózsikának és a Gulácsi családnak az elhozott képeket, illetve az írásos, keresztszemes, és horgolt remekműveket. Úgy érzem, hogy töltődni, ha úgy tetszik ünnepelni jöttünk ma ide. Mindenki találhat a maga számára itt ünnepelni valót. Ünnepeljünk hát, legyen ez a tárlat ünnep a szemnek és ünnep a léleknek.”*

2011. április 29-én kiállítással emlékeztünk Sikó Miklós festőművészre.

2019. *„Folyó év december elején jelent meg a Dél-dunántúli Szórványegyházközség kiadásában Bandi András és Sikó Ágnes alkotók által jegyzett* Tebenned bíztunk *című kötet. A kötetben szereplő versek sora közel másfél évtized termése. Mondhatni a tizennégy évvel ezelőtt megjelent* Hitem – Hiszem *című kötet tovább gondolása, folytatása. Bár az al-*

kotás folyamata – csendes magánya, vagy éppen katarzisa – nem igazán látható, mégis adódott számomra pár alkalom, amikor a szerzők engem is beavattak. Meg tudtam lesni András egy-egy frissen megírt versét, vagy Ági újonnan elkészült képét, illusztrációját. Öröm volt látni azt, ahogy alkotásaikat formákba öntik. Megcsodálhattam azt a tehetséget, amely pár szóval, egy-egy képpel egyetemes, örök emberi kérdéseket feszeget, hangulatot villant fel. Beszélnek a létben elrejtőzöttről, örök honvágyról, hitről és kételyről, és minden próbatételen túl a halálról is. De beszélnek arról is, hogy mindenen túl ott van az örökkévaló, aki nemcsak egy elvont fogalom, lehet hozzánk közelálló is. Tebenned bíztunk – *találó a cím, és én még azt is hozzátenném, hogy ma is Tebenned bízunk. Az egyházi ünnepek, mint hitünk alappillérei, keretet adnak életünknek. András verseiben mélyen, hitelesen, emberi módon éli meg őket. E gondolatokat Ági képeivel színesíti, azaz színesítené, ha nem fekete-fehérben készültek volna el. De pontosan az a lényeg, hogy a versekről ne vonják el túlságosan a figyelmet. Gondosan válogatta össze, módosította, avagy éppen egy-egy vershez külön készítette őket. A kötet utolsó verseit, illusztrációit az alkotók Dávid Ferenc emlékének szentelték. Kedvcsinálónak is egy ilyen verset választottam… Ez úton is köszönöm az alkotóknak e kötet létrejöttét, és tiszta szívből ajánlom a kedves Olvasónak, hogy szeretettel és figyelemmel vegyen részt e »lélekutazáson«.”* – íme Máté Ernő lelkészünk méltatása.

A Covid miatti leállás után már csak egy-két alkalommal karácsony előtt rendeztünk mini festménykiállítást és -vásárt. A képek Vernes Valéria és Sikó Ágnes munkái voltak, amelyek árát a gyerekek karácsonyi ajándékainak megvételére ajánlották fel. A tevékenységünk mindig alkalmi jellegű volt. A szórványhelyzet és a közösségformálás lehetőségének hiánya együtt hatott. Általában egy-egy témához kapcsolódtak az egyházi tagok. Például a Kisréten csoportos rajzolás, festés. A 2010-es évek elejétől a családi problémák, a betegség és az elhalálozás lassan feloszlatta a csoportot. Visszatekintve az eltelt időre az UART, amely a Partium folyóirat munkatársainak törekvése alapján jött létre, a szórványban nem tudott megmaradni. Napjainkban is működik, de a többszöri átszervezés után és legaktívabb vezetője, Felhős Szabolcs 2021-es halálával visszatért az eredeti helyére.

Lezárult egy korszak, annak minden szépségével, próbálkozásaival. Nem mondhatjuk, hogy „világraszóló” eseményeknek voltunk a tanúi, de a kis közösségeink egybetartásának érdekében talán mi is tettünk egy keveset. És most mi következik? Átadjuk a stafétát a következő generációnak.

Balázs Ferenc 125 éve kortársunk

A Magyar Unitárius Egyház a 2026. évet a küldetés évének nyilvánította, és Balázs Ferenc-emlékévet hirdetett. A 125 évvel ezelőtt született *„reneszánsz ember”* unitárius lelkészi tevékenysége mellett irodalmi munkássága is kiemelkedő, emellett számtalan utazás és azok emléke színesíti életét. A 2026-ban megjelenő lapszámainkban külön rovatban emlékezünk a 125 éve született Balázs Ferencre.

Balázs Ferenc emlékezete Szabolcs-Szatmár-Beregben

Oly messze van Kocsordtól az aranyosszéki Mészkő, ahol Balázs Ferenc létrehozta a Népfőiskolát és a Szövetkezetet, mégis van út és lelki közösség, a

földrajzi távolság ellenére. Talán a kocsordiak először akkor hallottak a próféta lelkületű unitárius papról, amikor a templom kazettáit festette Kereki Gábor, az egyházközség ifjú első lelkésze. Kereki Gábor családja mészkői származású volt, gyakran töltötte a nyarakat Mészkőn, éppen Balázs Ferenc lelkészsége idején. Az ő biztatására is fordult a lelkészi szolgálat felé. Megihlette a mészkői templom felújítási munkálata, Balázs Ferenc és Debreczeni László értékmentő szellemisége. Ennek maradandó valósága, értékteremtő bizonysága, hogy 1938-ban gyönyörű kazettákat festett a kocsordi unitárius templom mennyezetére. Így ez méltó lett a műemléki védettségre.

A háború és az azt követő évtizedek alatt a feltételek nem kedveztek a vallásos fejlődésnek az itteni unitárius közösség életében. A puszta túlélésért folytatott mindennapi küzdelemben, a kényszerű elszakítottságban nem juthatott idő és figyelem mindezekre.

Az 1980–1990-es években alakult a Protestáns Szabadelvű Kör, az Unitárius Alkotók Társasága a térségben. Felhős Szabolcs (1943–2021) fáradhatatlan munkával dolgozott érte. Így emlékezik a Partium folyóirat 2017. évi tavaszi számában a 25. évfordulón:

„Újjászületés a Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör kebelén, Balázs Ferenc szellemében.

»A vallás megadja az én életem célját;
a tudomány hozzásegít az eléréséhez;
a művészet alkalmat ad, hogy benne
gyönyörrel elmerüljek.
Az én imígy teljessé váló életemben
várom Istent, hogy kinyilatkoztassa magát.«

(Balázs Ferenc)

1995-től tehát új háttéregyesülete lett a társaságnak, mégpedig a Szabadelvű Protestáns Kör, mely korábban a Szabadelvű Füzetek sorozatban hirdette szellemiségét. A protestáns kör az 1990-es években kelet-magyarországi unitárius és szabadelvű atyafiak és gondolkodók egész táborát tömörítette magába. A szervezet roppant fontos szerepet vállalt a vidék szellemi életében és közéletében, hiszen a beregi Balázs Ferenc Népfőiskolával karöltve felvilágosító előadásokat szervezett a demokráciáról és az érdekképviseletről, a Partium pedig publikációs felületet biztosított a népfőiskolai előadások számára. A Partium Műhely azonban nemcsak tükröt tartott a kor embere elé, hanem igyekezett felmutatni mindazon tiszta, nemes érzelmeket, melyek számára az unitárius szellemiség termékeny táptalajt szolgáltatott."

A Partium folyóirat azóta is negyedévente megjelenik, az Unitárius Alkotók Társaságának (UART) irodalmi, művészeti és közéleti periodikája. A kiadói feladatokat dr. Felhős Dávid vette át. Az UART nevében ő kereste meg a Kocsordi Unitárius Egyházközséget 2021-ben, Felhős Szabolcs halála után, hogy méltó helyet kérjenek Balázs Ferenc szobrának felállításához a templomot övező emlékparkban. A mellszobor Szabó Imrefia Béla alkotása, mely akkorra már el is készült a Lakitelken található Balázs Ferenc-szobor mintájára. Természetesen, a művésszel egyeztetve választottuk ki a méltó helyet a templom mellett a műalkotásnak.

A Balázs Ferenc-szobor avatására ökumenikus istentisztelet keretében 2021. október 24-én került sor, éppen Balázs Ferenc születésnapjának 120. évfordulóján. A felemelő esemény alkalmával a Partium folyóirat irodalmi pályázata nyerteseinek Oláh András költő adta át a díjakat.

Azóta minden évben megkoszorúzzuk Balázs Ferenc szobrát, megihlet élete, olvassuk és terjesztjük csodálatos kiadásban megjelentetett munkáit, verseit, meséit.

A küldetés évében mi Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei unitáriusok is csatlakozunk a 125 éve kortárs Balázs Ferenc-emlékév megünnepléséhez.

Bartha Mária-Zsuzsánna

Balázs Ferenc, az unitárius „reneszánsz ember”

Emléknap a Bartók Béla Unitárius Egyházközségben

2025-ben egy augusztusi reggelen gyülekezetünk megpihenhetett a mészkői templom hűvös falai között. Mosolyra fakadtam. A pillanat szépsége elragadó volt: érzékeinkre egyszerre hatott a nyitott ajtón beömlő rózsaillat, a szószékig kúszó fénynyaláb és a belső tér gyönyörűsége.

Balázs Ferenc öröksége és emléke ott elevenedett meg Bálint Róbert lelkész úr szavai által. Zárszóként megszólaltak az ősi orgonasípok, felcsendült az egykori lelkész kedvenc éneke.

„Üdv néked, fénylő, tiszta nap,
Lövelld lelkembe sugarad,
S emelj, szívem, egészen az övé:
Isten felé, Isten felé!”

Ez a bennünk élő szép élmény inspirálta a 2026. január 18-án megtartott Balázs Ferenc-emléknapot gyülekezetünkben. A magyar kultúra hetére szervezett megemlékezést Léta Sándor lelkész igehirdetése nyitotta. Beszédében hangsúlyt kapott a meggyújtott fény megtartó erejének szimbóluma és Balázs Ferenc gondolatainak kortalansága.

A prédikációt követően gyülekezeti termünkben közösen megtekintettük a *Balázs Ferenc – a reneszánsz ember* című dokumentumfilmet. A filmet bemutatta, valamint az azt követő beszélgetést vezette Elekes Botond, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének főgondnoka, aki a film társrendezője, forgatókönyvírója és szerkesztője is egyben. Mesélt a forgatás során megélt tapasztalatairól, és válaszolt a felmerülő kérdéseinkre. Megtisztelő volt Kászoni-Kövendi József egykori püspöki helynök jelenléte, aki Balázs Ferenc életének és munkásságának elkötelezett kutatója. Megismerhettük továbbá a Balázs Ferenc életútjával foglalkozó bibliográfiát is.

Az esemény során derült ki számunkra, hogy a Magyar Unitárius Egyház a 2026-os évet Balázs Ferenc-emlékévnek nyilvánította.

Újra megtapasztalhattuk, hogy Isten a jó szándékainkat összekapcsolja.

Orbán Emese, a BBUE gondnoka

Balázs Ferencről – 1. rész

Lelkész az Alabástrom-hegyen
(125 éve született Balázs Ferenc, mészkői lelkész)

Egy rövid megemlékezés keretében nem lehet kellő alapossággal foglalkozni Balázs Ferenc napjainkig élő és ható szellemiségével. Hogy mégis eleget tegyek az Unitárius Élet szerkesztősége felkérésének, hogy „írjak *valamit* Balázs Ferencről", szívesebben arról számolnék be, hogy alulírottként mit tettem én azért az elmúlt évtizedekben, hogy az egykori mészkői lelkész munkássága, példamutatása napjainkig átíveljen.

Balázs Ferenc életművével teológiai tanulmányaim során ismerkedtem meg. Nos, melyik munkája volt az első, amelyiket elolvastam? Talán a *Mesék…*, de erre pontosan már nem emlékszem. Teljes életművét elolvasni, megismerni – sajnos – nem hosszúra szabható tevékenység, hiszen megrendítően keveset élt, de ennél izgalmasabb vállalkozás. Három legfontosabb munkáját ebben a sorrendben tartja nyilván az irodalomtörténet: *Bejárom a kerek világot, A rög alatt, Zöld árvíz.* Amennyiben az ember még teológiai tanulmányokat is végez, megismerkedhet még olyan írásával is, mint a *Közérthető evangélium*, amelyet teológiai munkája koronájaként is említhetünk

2002-ben a Kriterion Könyvkiadó gondozásában újabb, eddig nyomtatásban meg nem jelent kötet láthatott napvilágot *Csillaghoz kötöttük szekerünket* címen. A kötet alcíme: *Balázs Ferenc levelei Christine Frederiksenhez* (gondozta, az előszót írta Vallasek Júlia, fordította Vallasek Júlia és Vallasek Márta). Ez a kötet tartalmazza a Balázs Ferenc és amerikai menyasszonya – később felesége – közti levelezést, amely eredetileg angol nyelven íródott. Christine ezeket a leveleket megőrizte, majd férje halálát követően magával vitte azokat az Egyesült Államokba. Évekkel később lányuk, Enikő részére (is) legépelte azokat, amelyből egy példányt elküldött Mikó Imrének, egyházunk egykori főgondnokának is, aki akkortájt Balázs Ferenc életművén dolgozott. Így jelenhetett meg évtizedekkel később ez a mindannyiunk számára értékes kiadvány.

Alabaster Village Our years in Transylvania 1997

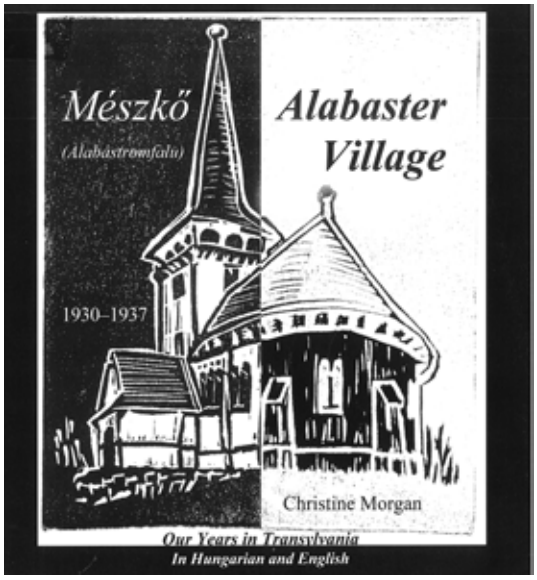

Hogy mennyire őrzik Balázs Ferenc szellemiségét napjainkban még az Egyesült Államokban is, arra álljon itt egy példa. 2007-ben az amerikai Oregon állambeli Portlandben került sor az Amerikai Unitárius-Univerzalisták évi közgyűlésére. Ebből az alkalomból hitrokonaink arra kértek fel, hogy írjak egy történelmi háttérismertetést a harmincas évek dél-erdélyi világáról. Erre az ismertetésre azért volt szükség, hogy az ottani hallgatóság jobban megértse a történelmi háttérből kiindulva azokat a leveleket, amelyeket a fent említett kötet tartalmaz, és amelyekből többet elő is adott egy Christine-t megszemélyesítő színésznő korhű ruhában – mint aki nemrég tért vissza férje elvesztését követően Erdélyből az Államokba. Ezen a bemutatón jelen volt Balázs Ferenc és Christine lánya, Enikő is, aki azokban a napokban ünnepelte 75. születésnapját. Megható volt, ahogyan a közönség ezt a műsort fogadta és szívébe zárta.

A 2000-es millenniumi évben a Budapesti Unitárius Egyházközségben szintén érdekes könyvbemutatót tartottunk. Az akkor bemutatott könyv szerzője Balázs Ferenc özvegye, Christine Morgan (egykor Frederiksen) volt, a könyv címe: *Alabaster Village* (Alabástromfalva). A könyv sokatmondó alcíme: *Balázs Ferenc felesége az Erdélyben töltött évekről.* A kiadvány Bostonban jelent meg 1997-ben az Unitárius Univerzalista kiadónál, a Skinner Housenál, amit én egy ott élő lelkésznőtől kaptam ajándékba. Így Balázs Ferenc szellemisége és igényessége jegyében ültük meg a millenniumi ünnepségünket. Meghívottjaink között voltak: dr. Medvigy Endre,

Mészkő 2002

Alabástromfalu 2007

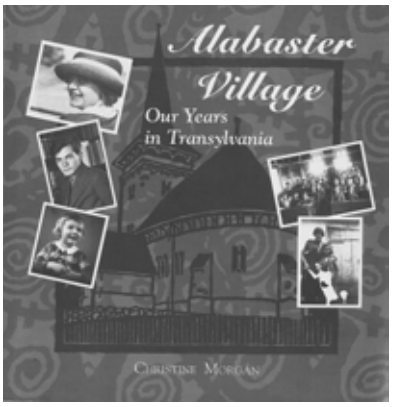

aki *Az erdélyi tizenegyektől a népi szociográfiáig* címmel tartott előadást; *Balázs Ferencről és kortásáról, Simén Dánielről* Püski Sándor beszélt, aki mindkettőjüket személyesen ismerte; Beke György író ismertette Balázs Ferenc *Bejárom a kerek világot* és *A rög alatt* című regényeit. Jómagam a Christine által megírt könyvet ismertettem, *Mészkő* címen. A bevezetőben többek között azt is elmondtam, hogy a könyvet Christine az Amerikába való visszautazását követően viszonylag hamar megírta. Annak kéziratos formája már a '40-es évek legelején megvolt. Kiadni azonban nem akarták, hogy abból ne legyen „baj", mivel a nonkonformista papfeleség bizony a valóságot írta, a kendőzetlent, nem kozmetikázottat, az őszinte-valódit. Mindez pedig érdekeket sértett, hol társadalmit, hol egyháztársadalmit, hol pedig személyi érdekeket, attól függően, hogy épp miről számolt be a szerző. Ezért kellett eltelni közel hat évtizednek ahhoz, hogy a könyv nyomtatásban is megjelenhessen a kilencvenes évek végén, pontosabban 1997-ben, Christine halálát követő esztendőben.

A könyvbemutatót követő második évben arra gondoltam, hogy a magam szerény eszközeivel is hozzájárulhatok ahhoz, hogy egykori lelkészelődöm és eszményképem hírnevét öregbítsem Pannóniában. Lefordítottam és közreadtam 2002-ben Christine Morgan könyvét, amelynek a *Mészkő* címet adtam abból a meggondolásból, hogy az *Alabástromfalva* kevesebbet mond egy erdélyi unitáriusnak, mint a falu valódi magyar neve. Azért tartottam fontosnak lefordítani ezt a könyvet, mert úgy gondoltam, hogy ezáltal válik teljessé, zárul be a kör a Balázs Ferenc-i életmű körül. Szerves része ez a munka annak az életnek, amit ők együtt töltöttek 1930 és 1937 között az akkor Dél-Erdélyhez tartozó Tordai-hasadék alatti, vegyes lakosságú román-magyar faluban. Irodalmi műfaját tekintve azt mondhatjuk, hogy a családregényhez áll a legközelebb, de bátor kitekintést nyújt a mindennapi élet sok területére.

A könyv magyar nyelvű fordítását követően, amely két kiadást is megért (2002-ben és 2005-ben), megkerestek az amerikai unitáriusok azzal a kéréssel, hogy lenne-e kedvem ahhoz, hogy Christine könyvét bilingvis kiadásban is megjelentessük. Természetesen „volt kedvem", mi több hízelgőnek tartottam az ajánlatot. A magyar nyelvű fordítást elküldtem Bedfordba (Massachusetts államba) „Riche bácsihoz és Nancy nénihez", az akkori Partner Church News szerkesztőihez. A könyvet az Unitáriusok és Univerzalisták Nemzetközi Tanácsa (ICUU) 2007-ben közre is adta. A kétnyelvű könyv első oldala az angol, a második pedig a magyar szöveget tartalmazza. Amerikában, Erdélyben, illetve Magyarországon is jól fogadták a kétnyelvű kötet megjelenését, amely gazdag képanyagot tartalmaz és amely sok olvasónak okozott örömet azon zarándokok közül, akik (évente több százan) ellátogatnak az Egyesült Államokból Erdélybe, Magyarországra testvéregyházközségeikhez. A könyvben leírtakon keresztül pedig Mészkőre, ahol Balázs Ferenc és Christine Frederiksen éltek a harmincas évek elején.

Mikó Imre Balázs Ferenc halálának hetvenedik évfordulója alkalmából a következőket írta: *„Az ő sorsa ez volt, lenni kevesek megértettje, sokaknak kovásza, sokak testében tövis… Kegyetlen küzdelem árán kellett rávezetnie a falu népét saját érdekeinek felismerésére… Ő ezt úgy nevezte, hogy megnyergelt demokrácia… És mégsem adta fel a küzdelmet. Hanem állandóan új terveket tervelt, lótott-futott megvalósításuk végett, télen nyáron fedetlen fővel, nyitott gallérral, lyukas cipőben és lyukas tüdővel… Volt nála eredményesebb szövetkezetszervező, volt nála nagyobb író a két világháború között, de tisztább lélek aligha.*"

Lőrinczy László, Balázs Ferenc barátja és lelkésztársa, akivel egyidőben végezték tanulmányaikat Amerikában, így vall a Balázs Ferencből sugárzó erőről: *„Olyan ember volt, akit nem lehetett könnyen elfelejteni. Aki találkozott vele, annak belekapaszkodott a lelkébe. Aki elbúcsúzott tőle, azt megával vitte. Foglalkozni kellett vele, ha akarta, ha nem. Nem tudta magából kivetni. Nem tudta magáról lerázni, gondolatai, tettei, sőt nézése és mosolya is megfogták az embert. Kit-kit a maga módja szerint. Volt, akit rabul ejtett, mint a lepkét a láng, volt, akit birokra hívott, akit felébresztett, akit meghökkentett, akit elsápasztott, akit szíven markolt, akibe beletörött, mint a tövis, hogy nyugtalanítson. Amíg élt, aránylag kevesen szerették, értették meg. Többen voltak, akik szórakoztak rajta, akik gáncsolták. Voltak olyanok, akik féltek tőle. Barátai a határtalan tettvágyat, a gyors tenni akarását csodálták benne. Álmait akarta megvalósítani, lélegzetelállítóan gyors munkaütemben. És közben hogy meg tudott feledkezni magáról! Hogy nem tudott magával törődni! Ha esik az eső, hát essen, ha lyukas a cipő, hát lyukas! Ha kinevetnek, hát nevessenek! Menni kell! Tenni kell! Gyalog, kerékpárral, esőben, sárban…”*

És hogy mennyire nem lehet őt és a hozzá hasonlókat elfelejteni, példa rá, hogy az irodalmat szerető közönség emléket állított többek között neki is, születésének 110. évfordulója alkalmából, 2011. november 15-én a MOM Művelődési Ház kupolatermében, ahol az Erdélyi Helikon íróinak jubileumi ünnepségét tartották.

Jó ma is visszagondolni mindezekre az eseményekre több, mint húsz év távlatából, születésének 125. éves évfordulója alkalmából, 2026-ban, mely évet a Magyar Unitárius Egyház Balázs Ferenc-emlékévnek nyilvánított, és amely remélhetőleg újból ráirányítja mindannyiunk figyelmét az Ő fontosságára, és arra, hogy olvassuk újból műveit és hagyjuk, hogy az Ő szelleme, víziója és zsenialitása szétáradjon mindannyiunkban, de leginkább azokban, akik szolgálják Egyházukat.

Kászoni József

Kászoni József köszöntése

Kászoni-Kövendi József állami kitüntetése

A Magyarországi Unitárius Egyházkerület elnöksége terjesztette fel Kászoni József ny. püspöki helynököt a márciusi nemzeti ünnep alkalmából adható kitüntetésre, az egyházban végzett áldozatos lelkészi és főpásztori munkássága elismeréseként.

Orbán Viktor miniszterelnök előterjesztésére Sulyok Tamás köztársasági elnök Magyar Érdemrend és Magyar Érdemkereszt kitüntetéseket adományozott nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes adta át a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét, március 13-án a Karmelita Kolostorban több, mint négy évtizedes lelkészi szolgálata, az anyaországi és erdélyi egyházrészek intézményi integrációját elősegítő munkája elismeréseként Kászoni-Kövendi József nyugalmazott lelkésznek, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete nyugalmazott püspöki helynökének.

Egyházunk nevében szeretettel gratulálunk a magas állami kitüntetéshez, egyúttal Isten áldását kérjük Kászoni-Kövendi József ny. helynök úr további életére 75. születésnapja alkalmából.

János Zsigmond-díj 2026

A Magyar Unitárius Egyház János Zsigmond-díja olyan elismerés, amellyel azokat a személyeket jutalmazzák, akik kiemelkedő támogatói egyházunknak. A díj nemcsak a díjazottnak az unitárius egyház iránti hűségét és elkötelezettségét ismeri el, hanem azon erőfeszítéseit is, amelyeket egyházunk fenntartásáért és a közösség fejlesztéséért tett; a díjazottnak kiemelkedő szerepe van egyházunk szellemi és épített örökségének megőrzésében és fejlesztésében, vagy unitárius értékeink népszerűsítésében és terjesztésében. A díj nemcsak elismerés, hanem a Magyar Unitárius Egyház köszönetnyilvánítása is a díjazottnak, aki elkötelezettséggel és segítő szándékkal hozzájárult egyházunk küldetésének megvalósításához, érdekeinek érvényesüléséhez. A díjat minden év január 13-án, a vallásszabadság ünnepén adja át a Magyar Unitárius Egyház hivatalban levő püspöke, távollétében pedig az általa megbízott személy.

2026-ban a díjat dr. Balázs Mihály irodalomtörténész vehette át. Az alábbiakban Kovács Sándornak, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet rektorának laudációját, majd az arra adott választ közöljük.

János Zsigmond díjátadás. Fotó: Pap Zoltán

Dr. Balázs Mihály irodalomtörténész laudációja a János Zsigmond-díj átadása alkalmából

Tisztelt Ünneplő Gyülekezet, tisztelt Professzor úr, szeretett Mester!

Megtisztelő feladat és öröm számomra, hogy a János Zsigmond-díj átadása alkalmából dr. Balázs Mihály professzor úr tudományos munkásságát és az unitárius egyház hírnevének öregbítésében szerzett érdemeit erdélyi tanítványaként méltathatom. A professzor úr roppant gazdag oktatói, nevelői és kutatói munkáját nem könnyű egyetlen laudációba sűríteni – mégis megkísérlem, hogy legalább fő vonalaiban felvillantsam ezt a páratlanul termékeny életművet.

Balázs Mihály a Pest megyei Gyónon született, középiskolai tanulmányait az Ócsai Bolyai János Gimnáziumban végezte. A szegedi József Attila Tudományegyetem magyar–orosz szakára nyert felvételt, és 1967-ben, egyéves sorkatonai szolgálat után kezdte meg tanulmányait.

Hallgatóként olyan kiváló professzorok szemináriumait és előadásait látogatta, mint Ilia Mihály, Wittman Tibor és Makkai László. Másodéves korában került szorosabb kapcsolatba a régi magyar irodalom szegedi műhelyével, elsősorban Keserű Bálinttal, akinek révén bekapcsolódott a Klaniczay Tibor vezette reneszánsz és barokk kutatói hálózatba. E kapcsolatokon keresztül ismerkedett meg Pirnát Antal irodalomtörténésszel és Lukács László Rómában élő jezsuita történésszel. Mindketten meghatározó szerepet játszottak életében.

Diplomáját 1972-ben szerezte meg. Ösztöndíjjal tanult Bécsben (1976), Krakkóban (1982), és Rómában (1989).

Tudományos pályáját a szegedi Régi Magyar Irodalom Tanszéken kezdte. Az MTA Irodalomtudományi Intézet Reneszánsz és Barokk Kutatócsoportjánál formálódott véglegessé fő kutatási témája: a radikális reformáció Kelet-Közép-Európában.

Kandidátusi értekezését *Az erdélyi antitrinitarizmus az 1560-as évek végén* címmel 1981-ben védte meg, melyet az Akadémiai Kiadó 1988-ban jelentetett meg. A munka 1996-ban Baden-Badenben angol nyelven is megjelent, és az erdélyi antitrinitarizmus-kutatás nemzetközileg elismert alapművévé vált.

Akadémiai doktori fokozatát 1997-ben szerezte meg *Teológia és irodalom. Az Erdélyen kívüli antitrinitarizmus kezdetei* című értekezésével.

A professzor úr a Baden-Badenben megjelenő *Bibliotheca Dissidentium* című sorozat magyarországi szerkesztője. Az 1980-ban alapított sorozat, miként azt a neve is elárulja, a vallási másként gondolkodók életművét mutatja be német, francia vagy angol nyelven. Az eddig megjelent 26 kötetből négy kötet a magyar antitrinitáriusokról szól. Számunkra természetesen a legkedvesebb a 2008-ban, angol nyelven megjelent Dávid Ferencről írott monográfia. De ugyanilyen szeretettel lapozzuk fel a Basilius István, Arany Tamás, Császmai István, Egri Lukács, Enyedi György, Hunyadi Demeter, Karádi Pál, Toroczkai Máté, Válaszúti György és Várfalvi Kósa Jánosról írottakat is. Ha az unitáriusoknak is lenne a katolikus *Mestereknek mestere* kezdetű katekizmusi énekhez hasonló éneke, amely a számsorhoz kötve tanítja a legalapvetőbb igazságokat, akkor a „mondd meg, mi a hat" kérdésre így énekelhetnénk: *hat a püspök, öt a főpap, négy a kötet, költő három, István kettő, s Egy az Isten!*

A professzor úr neve elválaszthatatlanul összefonódott az erdélyi unitarizmus kutatásának újraindításával. Az 1990-es évek elején, Szegeden, nyári egyháztörténeti szemináriumokat szervezett ígéretes erdélyi művelődéstörténészeknek és kevésbé ígéretes unitárius teológiai hallgatóknak. Ezek a szemináriumok új perspektívát nyitottak az unitárius egyháztörténet kutatásában. A professzor úr érdeme, hogy a kényszerű bezártságban művelt provinciális magyar unitárius egyháztörténet-írás a 21. századra szintet lépett. Roppant sokat segített ebben az is, hogy vendégprofesszorként 2004 és 2007 között a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészkarán tanított. A 2006-2007-es tanévben a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben unitárius egyháztörténetet oktatott.

Balázs Mihály professzor számos nemzetközi konferencián vett részt és tartott előadást. A sok közül csupán egy kolozsvári konferenciát említek, mert eredménye azóta is nemzetközi figyelmet kap.

1997-ben, Enyedi György püspök halálának 400. évfordulóján, az erdélyi és magyarországi unitárius egyházzal, valamint az MTA Irodalomtudományi Intézetével közösen nemzetközi konferenciát szervezett Kolozsvárott. Az eseményre Amerikából, Olaszországból, Hollandiából, Németországból és Csehországból is érkeztek kutatók.

Külön ki kell emelnem a professzor úr szerepét a *Magyar Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai* című sorozat elindításában. A sorozat több jelentős kötete az ő irányításával jelent meg, és ezek közül kiemelkedik a Kénosi–Uzoni–Kozma néven ismert monumentális egyháztörténet. Ez a többezer oldalnyi nagyfólió méretű kézirat az unitárius egyháztörténet-írás máig legfontosabb forrásműve. A Márkos Albert által készített magyar fordítás évtizedekig kéziratban hevert; a professzor úr érdeme, hogy szakmai irányításával megjelenhetett nyomtatásban.

Oktatói-kutatói munkája mellett Balázs Mihály számos egyetemi tisztséget töltött be. 1987–1989 között ifjúsági rektorhelyettes volt, majd a Régi Magyar Irodalom Tanszék vezetője lett 1995–2002 között. 1997–2000 között a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja volt. Az Irodalomtudományi Doktori Iskola vezetőjeként tizenhét doktori értekezésnek volt témavezetője.

Tudományos pályáját számos kitüntetéssel ismerték el: 1997-ben Szirmai Endre-díjat kapott, 2005-ben a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet díszdoktorává avatták, 2006-ban a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno-díjjal jutalmazta. Ugyanebben az évben a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt polgári tagozatát vehette át. 2009-ben pedig az egykori mentoráról elnevezett Klaniczay Tibor-díjjal tüntették ki. 2016-ban a Szegedért Alapítvány Szőkefalvi-Nagy Béla-díját vehette át jelentős tudományos teljesítményéért.

Balázs Mihály professzor úr tudományos pályafutása nagy részét az erdélyi reformáció, különösen az antitrinitarizmus és unitarizmus kutatásának szentelte. Munkássága révén az unitárius egyháztörténet nemzetközi szintre emelkedett, az egyház levéltári forrásai feltárásra és közzétételre kerültek, és egy új kutatógeneráció nőtt fel szárnyai alatt.

János Zsigmond fejedelemhez, e díj névadójához fűződik az 1568-as tordai határozat. Balázs Mihály professzor úr a méltán híres tordai országgyűlésről egy tucatnál is több tanulmányt írt, magyar, angol, német és olasz nyelven is, és megállapításai, ha lassan is, de rendre beépülnek a tudományos diskurzusba.

Köszönjük a professzor úrnak, hogy a lelkes megemlékezések túlfűtött retorikájával szemben mindig emlékeztetett: múltunkat a maga bonyolultságában érdemes ismernünk.

Kovács Sándor, Kolozsvár, 2026. január 13.

Balázs Mihály válasza

Nagyméltóságú Püspök úr!
Tisztelt Megjelentek!

Hálás vagyok azért, hogy nem unitárius, s nem is erdélyi emberként átvehetem a világtörténelem egyetlen unitárius uralkodójáról elnevezett díjat. Formálisan teljesen illetéktelen mégsem vagyok, hiszen *Johannes secundus electus rex Hungariae* Magyarország egésze választott királyának tekintette magát, tehát alattvalói voltak azok a felvidéki tót őseim is, akik Mária Terézia jóvoltából 1760 táján Gyón faluban telepedtek le. Másfelől unitárius ugyan nem vagyok, de erős evangélikus közösségben nőttem fel, s egy roppant szigorú, a protestantizmus biblicizmusát a falusi gyerekeken is könyörtelenül bevasaló lelkész alatt konfirmáltam, s ez fogékonnyá tett a csak az írásra alapozott teológiák iránt.

A megtisztelő kitüntetést persze csak úgy fogadhatom el, ha azonnal kinyilvánítom: tisztában vagyok azzal, hogy annak a kutatói közösségnek a képviseletében veszem át, amely küldetésének tekinti a fejedelmi valláspolitika eredményeképpen életre fakadt vallási közösség történelmi útjának és intézményeinek a forrásfeltáró munkálkodást is felölelő feldolgozását. Munkálkodásunk során egyre intenzívebbé vált az a felismerésünk, hogy egy olyan egyházi közösségről van szó, amely félreismerhetetlen egyéni, a korszellemmel bizonyos időszakokban perelő és sokszínű hitrendszere ellenére a mai napig fenn tudott maradni itt Erdélyben, majd Magyarországon, de jelen van a nagyvilág különböző országaiban is.

Amikor az ennek vizsgálatára elszegődött kutatói közösségről beszélek, akkor nem csupán a nálam bizony jóval fiatalabb kolozsvári, szegedi, budapesti és pécsi kollégáimra gondolok, hanem azokra az erdélyi és magyarországi tudós elődökre is, akik beláttatták velünk, hogy az egyetemes és magyar művelődéstörténetnek ezt az izgalmas és elfeledett vallási irányzatát fel kell dolgozni, a róla való tudást nemzettudatunk részévé kell tenni, s ezen felül törekedni kell arra, hogy a nagyvilág is tudomást szerezzen róla. Sok nevet illene most felsorakoztatnom, de az erdélyiek közül hadd említsem csupán Jakó Zsigmondot, akinek a közvetítése nélkül aligha karolta volna fel kezdeményezéseinket a bejelentkezésünket jogos bizalmatlansággal fogadó felejthetetlen Erdő János, a magyarországiak közül viszont nem hagyhatom ki a nemzeti múlt szakszerű ápolására intézmények egész sorát megteremtő és európai színvonalon működtető, az erdélyi unitarizmust a 16. század egyik legizgalmasabb jelenségének tartó Klaniczay Tibort, s a vallási áramlat korai történetéről megkerülhetetlen eredményeket ránk hagyó két nagy mesterünket, Keserű Bálintot és Pirnát Antalt. Módszert és kitartást tőlük tanultunk, s míg közöttünk voltak, az ő tanácsaikat követtük, s persze a mai napig folyamatos ösztönzést jelent problémaérzékeny és megoldási javaslatokat sugalló műveik újraolvasása. Mintát jelentettek arra is, hogy vizsgálódási helyzetünk folyamatos tudatosításával és láthatóvá tételével, reflexivitással próbáljuk minimalizálni a humán kutatásokban kikerülhetetlenül megjelenő elfogultságot.

Erre különösen nagy szükség van a 16. századi erdélyi felekezeti fejlemények s János Zsigmond valláspolitikájának értelmezése során, hiszen bizonyosan nem is kell emlékezetükbe idéznem, hogy milyen indulattal beszéltek róla a más felekezethez tartozó kortársak, későbbről pedig elég csupán a hargitai csatát megemlítenem, amelyhez minden szakszerű cáfolat ellenében sokan még napjainkban is ragaszkodnak. De a kívánatos tárgyszerűség jegyében azt is el kell ismernünk, hogy a kortárs, vagy későbbi unitárius megnyilatkozásokból viszont egyáltalán nem hiányoztak a hagiografikus mozzanatok.

A kollektívánk által felrajzolt kép maradandó újdonsága talán az lesz, hogy erősen törekedtünk a változások folyamatának kidomborítására. Mert igaz ugyan, hogy János Zsigmond halálakor egy legfeljebb katolikus szigetekkel tarkított protestáns országot adott át utódjának, ám fontos tudnunk, hogy trónra kerülésekor távolról sem ez a cél vezérelte. Az anyjával őt Lengyelországból visszahozó Petrovics Péter temesi bán valóban egy a hagyományokkal radikálisan szakító, a katolicizmusnak

még a maradványait is felszámolni igyekvő vízió letéteményese volt, de a választott király egy hosszú folyamat során a külső körülmények kényszerűségei között szinte akarata ellenére jutott addig, hogy országa lakóinak túlnyomó többsége protestáns legyen. Nagyon beszédes, hogy felekezetváltásainak pontos időpontjait nehéz megállapítani, erről szinte folyamatosan vitáznak a kutatók, csak az bizonyos, hogy valamikor 1569 őszén, a nagyváradi hitvita előtt unitáriussá lett.

Ez tehát azt jelenti, hogy a tordai országgyűlés időpontjában még bizonyosan nem tekintette magát unitáriusnak, hanem protestáns uralkodónak, aki a tridenti zsinat európai következményeivel is számolva országát az egyetemes protestantizmus olyan bázisává igyekezett tenni, amelynek egységesítő üzenete egész Európát képes lehet megszólítani. Környezetének vezető teológusai több ilyen megnyilatkozását örökítették ránk, de nem kevésbé beszédes, hogy a Gyulafehérvárra elképzelt egyetem tanárainak verbuválásába belekezdve olyan európai hírű embereket szólított meg, akik protestánsok voltak ugyan, de Erasmus nyomdokain járva minimális programként legalábbis a protestáns felekezetek közötti viszálykodások megszüntetését is remélték a reneszánsz humanista műveltség, a *studia humanitatis* minél szélesebb körű meghonosításától.

De hát ott van ez a nyitottság a mai napon ünnepelt, a saját országa dolgaiban ezzel összhangban intézkedő tordai törvényben, amely – amint ezt még Szekfű Gyula is szerette hangsúlyozni – az egyetemes protestantizmus egyik alapigéjéhez, a Luther által többször magyarázott bibliai helyhez, a Rómaiakhoz írt levélhez nyúlva beszél végső argumentumként arról, hogy „a hit hallásból vagyon".

Mivel csak terjedelmesebb okfejtésben lehetne szólni arról, hogy az evangélium szabad prédikálásának középpontba állítása mennyire lehetett képes a római katolikusok és az ortodox keresztények megszólítására, az erről korábban kifejtetteket most nem ismétlem meg. Felhívom viszont a figyelmet arra, hogy az unitárius egyházban roppant erős hagyomány alapjai teremtődtek meg azzal, hogy a törvény a községre, vagyis a helyi vallási közösségre ruházza azt a jogot, hogy ítéletet mondjon az elszegődni akaró prédikátor teológiai nézeteiről. Ez is reformátori, mondhatnánk, s itt ismét hivatkozhatnánk Lutherre, ám csak az ifjú Luther néhány megnyilatkozására, hiszen 1523 után már sohasem beszélt erről, s hasonló figyelhető meg a további felekezetalapítók pályáján is. Nyilvánvalóan összefügg ezzel az is, hogy ebben a felekezetben 1579-ig valamennyi gyülekezet és tagjai számára kötelező dogmák még formálisan sem rögzültek, tehát a korai reformációra jellemző közös szellemi forrongás és útkeresés itt még nem zárult le. Nem nehéz ezt összefüggésbe hozni azzal sem, ami a Dávid Ferenc ellen indult eljárás idején, majd azt követően történt, gondoljunk csak arra, hogy menynyien kitartottak elhunyt püspökök krisztológiája mellett, s milyen erős belső ellenzéke lett Hunyadi Demeternek vagy Radetiusnak, s hogy a 17. század első évtizedeiben több irányzat egymás mellettiségét tudta regisztrálni a kutatás. Ráadásul egyre gyarapodik azon bizonyítékok száma is, amelyek szerint a dézsi országgyűlés sem tudta kiiktatni azt a nonadorantista hagyományt, amelyre aztán Körmöczi Jánosnak és másoknak köszönhetően tiszta unitarizmusként ismertek rá a 19. századiak. Engem ez a kitartás nyűgöz le az unitarizmusban, s ezért egyáltalán nem esik nehezemre, hogy plebejus demokrataként meghajtsam fejemet az előtt az uralkodó előtt, akinek szerepe volt a felekezet létrejöttében, s hogy ismételten megköszönjem: több mint megtisztelő, hogy a díjra méltónak találtak.

Házasság hete

Több unitárius gyülekezetben szerveznek programokat a házasság hete alkalmából. Minden évben február második vasárnapján ünnepeljük a házasság világnapját, és az azt követő napokban további tematikus programok kapcsolódnak az eseményhez.

A hűség szabadsága – házasság hete a Bartók Béla Unitárius Egyházközségben

A huszonegyedik századi ember számára a szabadság sokszor a választások végtelenségét jelenti, ám a tapasztalat azt mutatja, hogy a valódi belső béke ott születik meg, ahol lehorgonyzunk. A hűség ugyanis egy olyan biztonságos érzelmi és spirituális keretet teremt, amelyben a pár mindkét tagja félelem nélkül merhet önmaga lenni.

Bár a tematikus hét fókuszában a házastársi kötelék áll, fontos hangsúlyozni, hogy a mottó üzenete egyetemes. A hűség többdimenziós. Hűségesek lehetünk az elhunyt házastárs drága emlékéhez, az önmagunknak tett ígéretekhez, amelyek tartást adnak a mindennapokban, saját legmélyebb értékeinkhez és Istenhez.

Különösen fontos ez az üzenet a fiatal nemzedék számára. Egy olyan korban, ahol a kapcsolatok sokszor eldobhatónak tűnnek, a felnövekvő generációnak szüksége van élő példákra. Látniuk kell, hogy a hűség nem a lehetőségek beszűkülése, hanem egy tudatos döntés a mélység és a minőség mellett. A stabil párkapcsolati minták iránytűként szolgálnak, bizonyítva, hogy a kitartás és a közös munka gyümölcse egy olyan szabadság, amelyet a pillanatnyi impulzusok soha nem adhatnak meg.

Annak érdekében, hogy a gondolatok tettekké váljanak, a Perczelné Kozma Flóra Nőegylet ebben az évben is egy nyolcnapos, játékos feladatsort állított össze a híveknek. Ez a terv segít apró, de jelentőségteljes lépésekkel elmélyíteni a kapcsolatokat, és tudatosítani a hűség megtartó erejét a mindennapokban. Bár a tematikus héthez kapcsolódik, de szeretettel ajánlom a kedves olvasók számára is bármikor.

Zomboriné Pap Zsófia, Perczelné Kozma Flóra
Nőegylet elnöke

Beszélgetés a Brock házaspárral

Brock (Borka) Margit és Brock Vilmos 62 éve házasok

Kapcsolódva Pap Zsófia – ebben a témában írt – cikkéhez, a szerkesztőség úgy döntött, hogy minden lapszámban készüljön egy írás egy unitárius házaspárról.

Az első beszélgetés a Brock házaspárral történt.

Egy hűvös tavaszi délelőtt kerestem fel a Brock házaspárt belvárosi otthonában. Egy szép 19. századi műemléképület földszintjén élnek már hosszú évek óta. A lakás előtti gyönyörű kert is Margitka keze munkáját dicséri.

Vilmos 84 éves és felesége, Margitka áprilisban ünnepelte 80. születésnapját, de olyan frissek és fiatalosak, hogy nem látszik rajtuk a kor.

Vilmos kezdte a beszélgetést és elmondta, hogy mind a két család unitárius felmenőkkel rendelkezik Ürmösön. Mind a ketten szeretettel emlékeznek gyermekkoruk lelkészére, Lőrinczi Lászlóra, aki galambokat és tyúkokat tartott. Minden évben a hittanórás gyermekeknek Biblia- és hittanismereti versenyt szervezett, és a győztes diák egy pár galambot kapott ajándékba a „pap bácsitól".

Ürmösön keresztelték őket, ott jártak vallásórára, ott konfirmáltak az unitárius templomban.

Vilmos kőművesnek tanult Sepsiszentgyörgyön. Fiatalon házasodtak össze 1964. február 28-án. Mivel Margit akkor a postán dolgozott, csak titokban kaphattak egyházi áldást a lelkésztől a papi lakon. Majd Brassóba költöztek, Vilmos a tűzoltóságnál, Margitka egy gyárban dolgozott. De rendszeresen hazajártak Ürmösre.

1977-ben nagy földrengés volt Erdélyben, és megsérült Ürmösön az unitárius templom tornya is. Vilmos sokat dolgozott, segített a torony helyreállításában.

Közben sorra érkeztek a gyermekek, Ildikó 1966-ban, Vili 1968-ban, míg végül megszületett Enikő 1979-ben.

És eljött 1990, a rendszerváltás éve. Vilmos 1991-ben jött ki Magyarországra dolgozni, később követte őt Margitka és Enikő. Hamarosan jelentkeztek a Budapest-belvárosi templomban is. A gyülekezet meghirdette a templomgondozói állást az akkor megürült házmesteri lakással. Akkor én voltam a gyülekezet lelkésze, és a presbitérium és az egyházi elnökség jóváhagyásával a Brock házaspárt választottuk meg. Így kerültek 1994-ben a Nagy Ignác utcai egyházi ingatlanba, előbb templomgondozónak, majd házgondnoknak is. Mindketten nagyon szépen emlékeznek vissza ezekre az évekre. Margitka szorgalmasan tartotta rendben az épületet, a templomot, gyülekezeti napokon főzött. Ma is felejthetetlen emlék a töltött káposztája és a szalagos fánkja.

Közben Vilmos mindent megjavított az épületben, több egyházi ingatlan felújításán is dolgozott.

Margitka úgy emlékszik vissza ezekre az évekre, hogy életük során főnyeremény volt az egyházban dolgozni. De mi is, akik akkor jelen voltunk ugyanilyen szeretettel gondolunk rájuk. Vilmos azzal egészítette ki, hogy Erdélyben csak küzdelem volt számukra az élet, itt kezdtek el igazán méltó emberi életet élni.

1997-ben a két Erdélyben maradt felnőtt gyermekük is Magyarországra költözött.

Vilmos Budapesten kőműves magánvállalkozóként dolgozott, de sok önkéntes munkát végzett az egyházban is. A semmiből kellett új egzisztenciát teremteni, gyermekeinek otthont adni és építeni.

17 évig szolgálták szeretettel, odaadással az egyházat.

Margitkának emlékezetesek maradnak a gyülekezeti bibliaórák, a magyarkúti szabadtéri istentiszteletek.

Azt mondják, hogy a hosszú házasság titkára nehéz mindenkire érvényes receptet adni. Margit a kölcsönös türelmet hangsúlyozta, Vilmos azt vallja, hogy a szerelem egy idő után át kell változzon szeretetre. Az ő 62 éves közös együttélésük erről szólt.

Az 50. házassági évfordulójukon megerősítették az egyházi fogadalmat, Kászoni József lelkész szolgálatával.

Mind a ketten mérhetetlenül hálásak a jó Istennek életük alakulásáért, gyermekeikért és unokáikért.

A beszélgetés során Vilmos felment a galériára és mappákkal, füzetekkel tért vissza. Kiderült, hogy naplót vezet mindenről, amelyben szerepelnek a különleges alkalmak, események, akár magánéleti, akár egyházi történésekről legyen szó.

Margitka – habár óriási szíve van – sajnos a szívével sokat betegeskedett, műtéten esett át. Így már nem tud felmenni a belvárosi templom magas két emeletére.

2025. januárban csatlakoztak a pestszentlőrinci gyülekezethez, amelynek hűséges tagjai, minden vasárnap ott ülnek a padsorokban.

Arra a kérdésemre, hogy hogyan látják az egyház jövőjét, mintegy üzenetként azt fogalmazták meg, hogy a hitet meg kell tartani, meg kell élni. Gyakorolni kell a hitbeli meggyőződést a templomlátogatásban is. Javasolják, hogy a konfirmált fiatalok, legalább a nagy ünnepeken jöjjenek el a templomba szüleikkel.

A nemes harcot megharcolták, a hitet megtartották. Áldja meg a jó Isten Margitot és Vilmost még sokáig így együtt, jó egészségben és szeretetben!

dr. Szent-Iványi Ilona

A polgárdi unitárius gyülekezet megalakulásának története

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete 2025-ben adta ki D. Szász János *„A POLGÁRDI-I ESET”. Adattár a Polgárdi Unitárius Egyházközség megalapításának történetéhez* c. kötetet.

Az alábbiakban a szerző összefoglalójából idézünk.

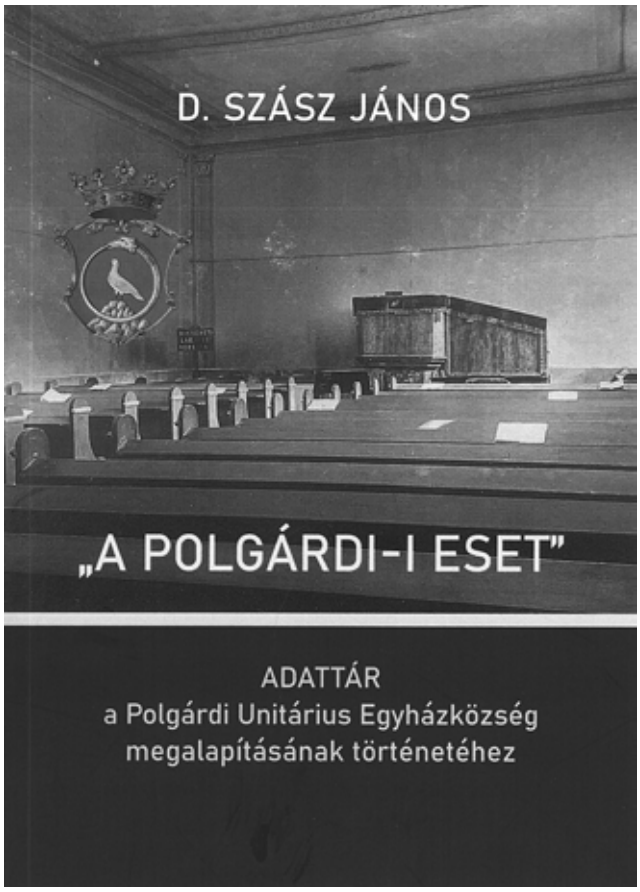

1888. július 22-én Derzsi Károly budapesti unitárius lelkész vezetésével unitárius egyházközség alakult Polgárdiban. A Polgárdi Unitárius Egyházközség alapításának ténye és végrehajtásának dokumentumai megismerhetők a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjteményében. Nincs viszont ebben a gyűjteményben egyetlen olyan dokumentum sem, amelyből megismerhető lenne az alapítással összefüggő botrány, mely odáig vezetett, hogy több száz református áttért az unitárius vallásra, és a falu református papját menesztették.

A kutatásaim elsődleges célja volt minél több információt gyűjteni, és részletesen megörökíteni a Polgárdi Unitárius Egyházközség alapításának történetét. Választ kerestem arra a kérdésre is, hogy van-e valós alapja annak a reformátusok által az unitáriusok ellen megfogalmazott vádnak, miszerint az unitáriusok hamis ígéretekkel veszik rá a híveiket hitük és egyházuk elhagyására, az unitárius vallásra történő áttérésre.

Felkutattam és kigyűjtöttem az adott kor református és unitárius egyházi hivatalos irataiból a polgárdi esetre vonatkozó jegyzőkönyveket és határozatokat, továbbá az egyházi és világi sajtótermékeknek a „Polgárdi Esetről” szóló beszámolóit.

A kutatásokat összegző jelen írás anyagát úgy válogattam össze, hogy a tények több szempontból, többek által is bemutatásra kerüljenek, és biztosítsák a helyes következtetések lehetőségét.

Meggyőződésem, hogy nem az unitáriusok csábításának, hamis ígéreteinek engedve léptek ki több százan a reformátusoktól és alapítottak egyházközséget több mint 130 éve Polgárdiban. A „Polgárdi Eset” egy, a református pap és a gyülekezet egyes tagjai között kialakult, rosszul kezelt vita eredménye, mely odáig fajult, hogy több százan áttértek az unitárius vallásra. A vétkes papot egyházi ítélettel bocsátotta el a főhatóság hivatalából.

(Az idézet a kötet Összegzéséből származik.)

Szász János

Mementó – korrajz D. Szász János „A Polgárdi-i eset” című kötete margójára

Amikor kézhez kaptam a D. Szász János által jegyzett „A Polgárdi-i eset” című kötetet, először csak kóstolgattam, bele-belelapoztam, aztán győzött a kíváncsiságom. Nézegettem a borítón a templomterem fényképét. Először nem jöttem rá, mi volt benne a megdöbbentő, lehangoló. Aztán tudatosult: a kihaltsága. Teremtett lélek nincs benne. Csak az üres padok, szószék, énekes tábla. Szimbolikus. Mementó, egy eltűnt gyülekezetről.

Lassan beleástam magam a történetbe. A szerző az előszóban bevallja, hogy érzelmileg is kötődik az imaházhoz, hiszen néhai Szász János lelkész gyermekeként éveket töltött Polgárdiban.

Egy rövid, a protestantizmusnak Magyarország ezen vidékén való születéséről, elterjedéséről szóló bevezető után a szerző a korabeli jegyzőkönyvekből és a sajtó leirataiból közöl részleteket részrehajlás nélkül.

Mindez történik az Úr 1888-ik évében Polgárdiban. Az anyagi jellegű viszálykodás okozta szakadás miatt több református család áttér unitárius hitre. Persze ez nem megy minden nehézség nélkül, hiszen az újonnan alakuló gyülekezetnek sem imaháza, sem iskolája, sem temetője. Aztán lassan mindenre gyűjtenek adományokból, bálokból. Persze, a polémia a következő években sem csitul, sok keserűséget okozva az ott együtt élő közösségnek.

Ami számomra megdöbbentő, vagy inkább úgy mondanám, ma már felfoghatatlan, az az elkötelezett emberi magatartás, amivel a Polgárdiban élő hívek (új) vallásuk mellett kiálltak.

Az utószóban, mintegy feloldásképpen a szerző közzéteszi annak az eseménynek a leiratát, amiben 1891. november 15-én Polgárdiban megalakult a Polgárdi Társaskör, lapok olvasása, könyvek beszerzése, a közművelődés társalgás általi előmozdítása érdekében. Az egyesület szellemi összefogását Tóth Kálmán református lelkész elnökként, Józan Miklós (későbbi unitárius püspök) titkárként biztosította.

Kissé beleélve magam a korabeli nehézségekbe, fájó emlék számomra, amikor dél-dunántúli gondnokként, pár éve, ottjártamkor láttam az egyházi ingatlan pusztulását. A hívek lassan kihaltak. Az utódok elvándoroltak. Maradt az enyészet.

Talán a sors iróniája, hogy az első hívek és egyházalapítók között felmerült a Berki József földmérő, író, festő neve. Pár éve a polgárdi unitárius temetőben utolsó halottként Berki József gondnokot temettük.

Lezárult egy korszak. Kell egy mementó, ami ennek állít emléket. Erre szolgál ez a kis (dokumentum) kötet.

Bandi András

Erőteljes hatások

– Karner Ottóval beszélgettünk

Karner Ottó, a Bartók Béla Unitárius Egyházközség presbitere írói munkásságáról és színjátszókör-szervező tevékenységéről beszélt nekünk az *Erőteljes hatások* című könyvének bemutatója, valamint a március 8-án tartott felolvasószínházi alkalom kapcsán. A szerzőtől Orbán Emese kérdezett.

– Kedves Ottó, hogyan élted meg, hogy a legújabb könyvedet a gyülekezet előtt is bemutatták, milyen impressziók maradtak benned az eseményről?

– Nagyon örültem, hogy Gergely Felicián barátom vállalta a bemutatást, mert így közvetlenül is érzékelhettem, hogy a könyvről szóló (igen részletes) előadás milyen emóciókat vált ki a hallgatóságból.

– Mikor kezdtél el írni, és mi indított el ezen az úton?

– Az írás fiatal korom óta kísér: bölcsész (újságíró) szerettem volna lenni, de sajnos egyetemi felvételem nem járt sikerrel, így lettem jogász. Ott is kell fogalmazni, ilyen a munka.

– Mennyiben tekinthető a könyved önéletrajzi ihletésűnek?

– Az írás nem önéletrajz, de sokat merít a megtörtént valóságból. Ebből következik, hogy a főhős (regényről beszélünk) nem azonos írójával.

– Az írás inkább fegyelmezett munka számodra, vagy inkább ihlet kérdése? Vannak ehhez kapcsolódóan bevett szokásaid?

– Az írás nagyon komoly munka, aztán amikor valami sikerültebb lesz, ráfoghatjuk, hogy megvolt az ihlet.

– Mennyire fontos, hogy az írásaidban üzenetet is közvetíts, vagy inkább a történetmesélés öröme vezet?

– Soha nem akartam (és valószínűleg nem is tudok) üzenetet közvetíteni. Az irodalom – az én egyszerű felfogásom szerint – mese, kezdve onnan, hogy gyermekeinknek mesélünk, figyelnek ránk és csillog a szemük. A többi irodalomtörténet…

– A humor különleges szerepet kap a jeleneteidben. Mit gondolsz, miért fontos a humor a közösségi életben és a hit megélésében?

– A humor számomra a legfontosabb. Ez egy életforma, amikor nem arra gondolunk reggeltől estig, hogy milyen szerencsétlenek vagyunk. Ha vidámságba botlunk, talán jobban megértjük, mi történik körülöttünk. Ettől még lehetünk persze komolyak.

– A „színjátszó körünk" különleges, felolvasószínházi formában működik. Miért ezt a kifejezési formát választottad, és mit szeretsz benne a legjobban?

– A felolvasószínházi forma könnyebb a barátságból és önzetlen szeretetből résztvevő műkedvelők számára. Egy színházi előadás (legyen az rövidebb, mint az egyfelvonásos) szövegét szigorúan meg kell tanulni, ami nehéz szellemi munka, gondoljunk csak Shakespeare veretes mondataira, vagy akár egy kisebb Csehov-darabra.

Köszönjük Karner Ottónak, hogy válaszolt a kérdéseinkre, és mindazt a szeretetteljes, kitartó munkát, amellyel közösségünk életét gazdagítja. Kívánunk neki jó egészséget, erőt a további szellemi alkotómunkához, hogy derűs, megtartó humorával sokáig családja és közösségünk örömére és épülésére lehessen.

Orbán Emese

HÍREK AZ EGYHÁZKERÜLET ÉLETÉBŐL

Egyházkerületi lelkészi értekezlet

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete lelkészei 2026. március 25-én tartották első negyedévi lelkészi értekezletüket az egyházkerület tanácstermében.

Máté Ernő lelkésznek a 139. zsoltár alapján megtartott áhítatát követően Kriza János püspöki helynök üdvözölte Kovács István püspököt, a meghívott vendég előadót és a lelkészi kart. Ft. Kovács István püspök köszöntötte a lelkészi kart és örömét fejezte ki, hogy jelen lehet, igyekezetének eleget téve, miszerint minden kör lelkészeivel tudjon ta-

lálkozni, beszélgetni, együtt lenni velük és erősíteni hivatásukban.

A lelkészi értekezlet központi témája a szórványhelyzetben élő egyházközségek aktualitásai, kihívásai és a megoldáskeresés volt. A vitaindító előadást prof. dr. Korányi András, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektora tartotta, melyet élénk megbeszélés és véleménycsere követett. Szórvány körülmények között az a kérdés, hogy a különböző elvárásoknak megfelelően megtaláljuk a legmegfelelőbb lelkészi életpályamodellt, a hagyományos mellett a modern változatot is.

Az aktuális kérdések átbeszélését követően közös ebéddel zárult a jó hangulatban megtartott értekezlet.

Nagyheti áhítatok

Húsvét nagyhetében a magyarországi unitárius lelkészek reggelenként 7 órai kezdettel áhítatot tartottak online formában. Közösen elmélkedve, imádkozva, egymást segítve készültek, hangolódtak az ünnepi szolgálatokra.

A Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény hírei

A 2026-os évben több értékes dokumentummal gazdagodott egyházkerületünk gyűjteménye.

Február folyamán a levéltárunk számára sikerült megvásárolnunk a Darabanth aukciósház árverésén Józan Miklós néhai püspök fővárosban élő fiához, Dezsőhöz és annak családjához 1942 és 1944 között írt 28 postai levelezőlapját. A levelek többsége Kolozsvárott kelt, ezekben aktuális püspöki tevékenysége mellett főként családi vonatkozású eseményekről számol be. Valamennyit személyes hangvétel, gyermekei és unokái iránti aggódó szeretet jellemez.

A könyvtárunk is több érdekes olvasmánnyal gyarapodott.

Az Erdélyi Múzeum Egyesület jóvoltából került hozzánk egy példány Sófalvi András *Homoródszentmárton templomvára* című könyvéből. A színes illusztrációkban gazdag kiadvány szakszerűen mutatja be a homoródszentmártoni templom mellett a Kárpát-medence más korabeli templomerődeit, a szászok és székelyek templomvárépítésének jellemzőit.

Czire Szabolcs *Bibliaolvasatok – Léttükör* című zsebkönyvsorozatának harmadik, új kötete is bekerült a könyvtárunkba. A *Megszereted az idegent* című esszékötet felekezettől függetlenül is érdekes olvasmány lehet mindazok számára, akik érdeklődnek a *Biblia* világa iránt és nyitottak önmagunk mélyebb megismerésére.

Az Unitárius Prédikációirodalom Kutatócsoport legújabb két kötete, *Apológia és wittenbergi történelemszemlélet: Ekárt János prédikációskönyve a 18. század elejéről* és *Dávid Ferenc prédikációi*t tartalmazó könyvek már szintén elérhetőek a könyvtárunkban. A kutatócsoport által publikált kötetek együttes bemutatója egyházkerületünk Szervét Mihály Egyházi Kulturális Központjában 2026 őszén várható.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciója márciusban intézménylátogatással egybekötött taggyűlést tartott egyházkerületünk kulturális központjában. A látogatás során a szakmai közönségnek bemutattuk a BUE templomát és a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény könyvtárát és levéltárát.

2026. március 23-án az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Könyvtár- és Információtudományi Intézetének könyvtörténet specializációs diákjai kihelyezett tanóra keretében látogattak el gyűjteményünkbe. A könyvtár és levéltár bemutatásán túl a diákok betekinthettek intézményünk régi és muzeális könyvállományába, különös tekintettel az unitárius és egyházi vonatkozású kiadványokra. Láthattak különböző kötésekben rejlő változatokat Szentábrahámi Lombárd Mihály *Summa universae theologiae Christianae secundum unitarios, in usum auditorum theologiae…* című művéből, Dávid Ferenc prédikációskötetet, Misztótfalusi Kis Miklós nyomdájából származó kiadványt, új és régi kötésű *Váradi Bibliá*t, illetve további könyv- és kötészettörténeti érdekességeket.

Farsang

A Bartók Béla Unitárius Egyházközség, a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség és a Gondviselés Segélyszervezet közös programja

„Örüljetek az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljetek!"

Fil 4,4

Lélekemelő mulatság: az első unitárius farsang krónikája

A házasság hetét megelőző szombaton a Pestszentlőrinci Egyházközség vezetésével, a Gondviselés Segélyszervezet és a Bartók Béla Unitárius Egyházközség szervezésében hagyományteremtő farsangi bálnak adott otthont a Havannatelepi Kondor Béla Művelődési Ház.

A frissen sült szalagos fánk illata, a vidám zene hangjai és jókedv fogadta a közelről és távolról érkezőket ezen a szombat délutánon, megtapasztalva a Példabeszédekből ismert mondást, hogy a vidám szív a legjobb orvosság. A farsangi hangulatot fokozta, hogy sokan jelmezben érkeztek vagy a jelmezes felvonulás idejére öltöztek át. A tánctéren Chaplin sétapálcáját kerülgetve a Kocsmáros és a Kocsmárosné Galilei mellett ropta a táncot. A Török basa vezette fel a jelmezesek bemutatkozását, de később a táncparketten a Török basa 44. Feleségét a Fogdoktor forgatta, hogy csak úgy csilingelt a ruhájára varrt sok érme. A Diszkópatkányok külön táncprodukcióval arattak nagy sikert. Miközben a Fog a fiatalok asztalánál koccintott a sikeres vizsgákra, Mona Lisa a Fogtündérrel fényképezkedett. A Ferences szerzetes együtt ropta a Kopt kereszténnyekkel, miközben a Jedi harcos a fénykardját forgatta.

Bár az asztalok roskadoztak a házi készítésű sütemények, a zamatos kolbászok, a míves salátaköltemények és a ropogós héjú házikenyér súlya alatt – melyek láttán a megfáradt vándor legszívesebben átadná magát a csendes pihenő édes csábításának –, a közösségi lélek ezúttal erősebbnek bizonyult a testi ernyedtségnél. Amikor Damjanovich Márti közös táncra invitálta a jelenlévőket, a többség – nemes elhatározással – nyomban a koreográfia elsajátításába fogott.

Márti ugyanis a szenior örömtánc avatott mestereként és a Bartók Egyházközség hagyományőrző mozgatórugójaként lépett a parkettre. Ez a különleges műfaj jóval több puszta lépéseknél: egyfajta „kíméletes közösségi rítus", amely a testet és a szellemet egyszerre frissíti fel.

A szenior örömtánc lényege a harmonikus mozgásban rejlik: nincs szükség rögzített táncpartnerre, így a feszélyezettség helyét átveszi a közös ritmus öröme. A könnyen tanulható formációk és a zenei alátétfestés nemcsak a fizikai állóképességet javítják, hanem – mintegy észrevétlen agytornaként – a memóriát is élesen tartják.

A farsangi vidámság közepette Márti bebizonyította, hogy az örömtánc a legnemesebb ellenszere az idő múlásának. A résztvevők pedig, félretéve a lakoma utáni bódultságot, derűsen és egymásra figyelve tanulták meg, hogy a tánc nem csupán mozdulatok sora, hanem a lélek legőszintébb ünneplése.

A mozgás örömét követően az izgalom hullámai verték fel a termet, amint az értékes tombolanyeremények gazdára leltek. Épülésre szolgáló könyvek, praktikus háztartási eszközök, nagyvonalú utalványok, nemes italok és kényeztető szépségápolási csomagok találtak új otthonra a szerencsés nyerteseknél.

Ahogy a Prédikátor könyvének bölcs sorai intenek minket, mi is hálával és vidámsággal ettük kenyerünket, s jókedvvel ittuk borunkat. Ám a legnemesebb ajándék nem a tombola borítékjaiban vagy a tálak bőségében rejlett, hanem a közösség erejének megrendítő tapasztalatában.

A friss fánk édes illata, a poharak kristálytiszta koccanása és az önfeledt nevetés mögött egyetlen szív dobogott: egy olyan közösségé, amelyet a közös unitárius istenhit szőtt elszakíthatatlan egységbe. Legyen szó Nagykárolyról, Budapestről, Dunavarsányról vagy Miskolcról, és találkozzon bár a világra rácsodálkozó egyetemista a bölcs nyugdíjassal – ezen az estén mindannyian egyek voltunk a hitben és a szeretetben.

Darkó Katus és Zomboriné Pap Zsófia

BUDAPESTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Gyülekezeti krónika – 2026. január–március

Az esztendő kezdete közösségben talált bennünket. Az új év első óráiban gyülekezeti szilveszteren voltunk együtt a Pecz Samu teremben, majd január 2-án újévi társasjáték-délutánon folytatódott az együttlét. Ezek az alkalmak egyszerre hordozták az ünnep örömét és a közösség hétköznapi, felszabadult jelenlétét.

Az első vasárnapon újévi istentiszteletre gyűltünk össze, amelyen Bartha-Pál Aba szolgált, majd pezsgős koccintás következett. Ez az alkalom az év közös elindítása volt: hálaadás és ráhangolódás arra, ami előttünk áll.

A januári hetekben kialakult a gyülekezet megszokott ritmusa. A kóruspróbák rendszeresen zajlottak Szilágyi Barnabás vezetésével, miközben a lelki alkalmak között helyet kaptak az imaközösségek is, amelyek csendesebb, személyesebb találkozásokat tettek lehetővé.

A januári családi istentisztelet a vallásszabadság ünnepéhez kapcsolódott, ahol dr. Czire Szabolcs szolgált. Az istentiszteletthel párhuzamosan zajlott a konfirmációi felkészítő dr. Ferenczi Enikő vezetésével, valamint a vasárnapi iskola az 5–12 éves gyermekek számára. Az istentiszteletet követően az ifjúsági mentálcsoport, szintén dr. Ferenczi Enikő

vezetésével, önismereti beszélgetésekre adott lehetőséget a fiataloknak.

A hétköznapok során zajlottak a házassági felkészítők, valamint a különböző lelki találkozások, amelyek a közösség elmélyülését segítették.

A családi istentisztelet után közös étkezésre került sor, amelyet januárban a nőszövetség készített elő.

A könyvklub januári alkalmán Visky András *Illegalisták* című művét olvasták és beszélték meg Szatmári Emőke vezetésével.

Az *Utazz velem…* sorozat januári alkalmán Nepálba nyerhettünk betekintést: Erőss Rebeka vetített képes előadásán keresztül ismerhettük meg az ország kultúráját és világát.

Februárban a gyülekezeti élet tovább gazdagodott, és a rendszeres alkalmak mellett több kiemelt esemény is megvalósult.

A hónap elején istentiszteletet tartottunk, amelyen Bartha-Pál Aba szolgált, majd a hónap első hetén könyvbemutatóra került sor: Szekernyés Irén *Cintányéros kudarc világ…* című művét ismerhettük meg, amely Szász Enikő színművész élettörténetét ismereteti.

A családi istentisztelet ebben a hónapban is központi alkalom volt, ahol dr. Czire Szabolcs szolgált. Az istentisztelettel párhuzamosan zajlott a konfirmációi felkészítő, valamint a vasárnapi iskola, az istentisztelet után pedig az ifjúsági mentálcsoport dr. Ferenczi Enikő vezetésével. Az alkalmat követően közös étkezést tartottunk, amelyet Bodor István Botond presbiter és családja készített.

Február közepén ismét istentiszteletre gyűltünk össze, ahol Bartha-Pál Aba szolgált, majd ezt követően dr. Czire Szabolcs *Megszereted az idegent* című könyvének bemutatóján Somogyi László beszélgetett a szerzővel. A kötet a bibliai és emberi találkozások felől közelíti meg az idegenség és befogadás kérdését, arra hívva az olvasót, hogy új szemmel tekintsen a másik emberre – mint aki nem idegen, hanem megszólítható és megszerethető.

A hónap során folyamatosan zajlottak a lelki és közösségi alkalmak: konfirmációs felkészítők, vallásórák, ifjúsági istentiszteletek és egyletek, valamint a közös imádság alkalmai is.

Február végén ismét istentiszteletet tartottunk, ahol Bartha-Pál Aba szolgált, majd ezt követően kiállításmegnyitóra került sor *Megörökítő* címmel. Hargitay Zoltán fotókiállítását Gyukics Péter fotóművész nyitotta meg, *Ahogyan a világot egy amatőr fotós látja* alcímmel. Az alkalmat Fodor Ilka Borbála és Indrei Ábel *Egy csepp boldogság* című koncertje tette teljessé.

Elindult a *Szó-tér: beszélgetések hitről, életről, világról* című új alkalom, amelyet dr. Czire Szabolcs vezetett.

Az *Utazz velem…* sorozat Isztambulba hívta a résztvevőket Elekes Attila André vetített képes előadásával. Megismerhettük a város gazdag történelmét és világát, vendégként Schmidt Szonja közreműködésével.

A könyvklub februári alkalmán Krusovszky Dénes *Akik már nem leszünk sosem* című regényét dolgozták fel.

Márciusban a gyülekezet élete fokozatosan a nagyböjti időszak felé fordult, miközben a megszokott alkalmak továbbra is megtartották a közösséget.

Kiemelkedő ifjúsági alkalom volt a *Közös utakon* ifjúsági istentisztelet, amelyen az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet (ODFIE) küldöttsége szolgált. Az este nemcsak közös istentiszteletet jelentett, hanem valódi találkozást is: a szolgálatot követően közös vacsora és kötetlen beszélgetés adott teret a kapcsolódások elmélyítésére és az egymás felé fordulásra.

A családi istentiszteleten Orbán Erika szolgált. Az istentisztelettel párhuzamosan zajlott a konfirmációi felkészítő és a vasárnapi iskola, az istentisztelet után pedig az ifjúsági mentálcsoport. Az alkalmat közös étkezés követte, amelyet Erős Pál és felesége Magdi, lányuk Rebeka és férje Paul készítettek.

A nemzeti ünnep alkalmából tartott istentiszteleten dr. Czire Szabolcs és Bartha-Pál Aba szolgáltak: Bartha-Pál Aba imádsággal, dr. Czire Szabolcs pedig prédikációval.

A rendszeres alkalmak között havi rendben zajlottak azok a közösségi és lelki folyamatok is, amelyek hosszabb távon formálják a gyülekezet életét. Dr. Ferenczi Enikő vezetésével minden hónapban sor került a házassági megáldásra készülők felkészítő alkalmaira. Minden hónap negyedik szombatján konfirmációi felkészítőt tartottunk Bartha-Pál Aba és Fodor Ilka Borbála vezetésével. Emellett havi rendszerességgel zajlottak az ifjúsági egyleti alkalmak és ifjúsági istentiszteletek is, amelyeket dr. Czire Szabolcs vezetett. Czire Ráhel Orsolya pedig havi rendszerességgel szenior-jóga alkalmakat vezetett a gyülekezetben, amelyek a testi-lelki egyensúly erősítését szolgálták.

A hónap második felében ismét istentiszteletre gyűltünk össze, amely egyben a közgyűlés második alkalma is volt, ahol Bartha-Pál Aba szolgált. Az istentiszteletet követően megtartott közgyűlésen a lelkészek beszámoltak az elmúlt év szolgálatáról és a gyülekezeti élet alakulásáról. A gyűlést Buzogány Zoltán gondnok vezette, aki gondnoki beszámolóját is ismertette. Ezt követően Bencze Margit pénztárnok bemutatta a zárszámadást és a költségvetést, majd dr. Czire Szabolcs ismertette a templomfelújítás jelenlegi állapotát.

Az Idősek Klubja ebben a hónapban közös látogatást szervezett a Magyar Nemzeti Múzeumba, amely egyszerre adott kulturális élményt és közösségi együttlétet a résztvevőknek.

A hónap során a közösségi és kulturális alkalmak is folytatódtak: a könyvklub márciusi találkozóján Barnás Ferenc *Most és halála óráján* című művét beszélték meg, míg az *Utazz velem…* sorozat ezúttal Mandzsúriába hívta a résztvevőket Elekes Attila André vetített képes előadásával, aki ebben az időszakban dr. Hankó Balázs, Magyarország kultuszminisztere által adományozott Ferenczy Noémi-díjban részesült.

A hónap végén virágvasárnapi istentiszteletre került sor, amelyet a Budapesti Unitárius Kórus közös éneklése indított. A szószéki szolgálatot dr. Czire Szabolcs végezte, majd Mihály Gyula pánsípművész koncertje következett a templomban.

A kórus előadását az alábbi QR-kód megnyitásával hallgathatják meg.

Bartha-Pál Aba

BARTÓK BÉLA UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

„Tiszta forrásból” – Megemlékezés Bartók Béláról a Bartók Béla Unitárius Egyházközségben

Budapest – A Bartók Béla Unitárius Egyházközség közössége idén is hűséggel adózott névadója, a világhírű unitárius zeneszerző emléke előtt. A virágvasárnapi istentiszteletet követően megrendezett ünnepi műsor keretében a hívek nemcsak a zenei géniuszt, hanem az embert és a hitvallót is megidézték.

Az eseményt dr. Karner Ottó gondolatai nyitották meg, aki bevezetőjében hangsúlyozta a bartóki örökség és az unitárius szellemiség összefonódását. Zomboriné dr. Pap Zsófia Bartók Béla saját kezűleg írt önéletrajzát olvasta fel, amelyet 1921-ben a Magyar Írás folyóiratban publikált, és a zeneszerző puritán őszinteségéről és elhivatottságáról tett tanúbizonyságot.

A barátság és a szakmai tisztelet erejét idézte fel Sigmund Tamás, aki Bartók egy 1921-ben, a *Nyugat* folyóiratban megjelent esszéjét adta elő. Az írás, amelyben Bartók harcostársáról, Kodály Zoltánról értekezik, jól világította meg a korszak zenei megújulásának szellemi hátterét.

A műsor irodalmi színvonalát Pintér Nóra Antónia szavalatai emelték. Előadásában két meghatározó erejű alkotás hangzott el, Vas István és Nagy László *Bartók* című költeményei. Mindkét vers páratlan kifejezése a főhajtásnak Bartók Béla egyedülálló zenetudományos eredményei, korszakalkotó művészete és emberi nagysága előtt.

Pap Zsófia

Művészetek egyházközségünkben

A Bartók Béla Unitárius Egyházközség tagjai mindig szeretettel fordultak az egyes művészeti ágak műalkotásainak megismerése felé. Zene (nem véletlen, hogy egyházközségünk felvette Bartók Béla nevét), képzőművészetek, irodalom – vallásunk gyakorlása mellett – különleges figyelmet érdemelnek. Ezúttal két irodalmi alkotásról írunk beszámolót, olyanokról, amelyeket egyházközségünk tagjai közvetlenül is megismerhettek, ugyanis külön kulturális eseményen hallhatták, láthatták a műveket.

Idén január 25-én Gergely Felicián tiszteletbeli gondnokunk mutatta be Karner Ottó (aki egyébként presbitériumunk egyik tagja és korábbi jegyzője) legújabb regényét, címe: *Erőteljes hatások*. Tiszteletbeli gondnokunk alapos ember, ért az irodalomhoz, nem véletlenül volt az Unitárius Könyvesbolt vezetője sok éven keresztül. Karner Ottó számos alkalommal helyet foglalt a Könyvhéten az Unitárius Könyvesbolt sátrában, ahol regényeit dedikálta.

A tavalyi könyvbemutatón megtudtuk, hogy a regény – mint ahogy korábban a többi írás – a hazai valóság egy-egy részletével foglalkozik és miután ez a legújabb a fiatalságot választotta témájául, hát miről is lehetett írni? Mi jellemzi a fiatalságot: a tanulás, a sport és a természetes kapcsolatok szövevénye. Mint minden téma feldolgozása, lehet vidám, szomorú, hosszú, rövid, formabontó és hagyományos – ami a műhöz illik. Ez a regény (tetszik, nem tetszik) teljesen hagyományos, egyszerű hétköznapi emberek ügyes-bajos dolgaival foglalkozik, ha szabad ezt mondani: vidáman és (néha) nevetve, úgy ahogy megéljük mindennapjainkat. És nem hosszú, nehogy elaludjanak közben az olvasók. Megtudtuk, hogy a szerző élményeit a saját valóságából szerezte, hiszen egész életében a jogi pályán működött, fiatal éveiben atléta volt és több, mint ötven éve él házasságban (a megszokott módon). Mindezekből következik, hogy könyve a benne szereplő eseményeket tekintve hiteles, a könyvet bemutató Gergely Felicián alaposan felkészült a részletekből is.

Karner Ottó nemcsak prózát ír (ami nem csoda, hiszen 1988–1990 között, két évadon keresztül a József Attila Színház ösztöndíjas drámaírója volt), hanem színdarabokat is és nagy örömmel vesz részt egyházközségünk színkörének munkájában. A Színkör tagjai, Zomboriné dr. Pap Zsófia, Pintér Nóra Antónia, Zombori György, Sigmund Tamás, Zombori Mózes most legutóbb bemutatták a *Reformszósz* c. egyfelvonásos darabot, ami a nézőket megnevettette, vagyis nem valami mély tragédia volt, hanem a valóság egyszerű bohózata, részben a bürokrácia, részben egy „konyhás néni" őszinte erélyessége, ami végül megnyugtató módon végződik.

A színköri tagok igen tehetségesek, akik felolvasószínházi megoldásban adták elő a darabot.

Karner Ottó

Tisztújítás és új célok a Misszióház életében

2025 májusában a Magyar Unitárius Misszióház Egyesület megtartotta tisztújító közgyűlését, amely során 11 új tag csatlakozott a szervezethez, hogy tovább vigye a korábbi elnök, dr. Kiss Balázs munkásságát, illetve új célokat és vezérelveket határozzon meg. A gyűlésen a tagok és az elnökség megválasztásán túl egyetértés született abban, hogy nevünkhöz hűen erősítenünk kell missziós tevékenységünket.

Az Egyesület elsődleges célja továbbra is az, hogy a Bartók Béla Unitárius Egyházközséget és az unitárius közösséget segítse és támogassa. Ezen felül a ferencvárosi szociális és segítő szervezetekkel szorosan együttműködve szeretnénk bekapcsolódni a kerületi szociális háló vérkeringésébe. Elveinkhez hűen csapatunk megkezdte a munkát az elmúlt évben. Sikerült a kerületi szervezetek tevékenységéhez aktívan kapcsolódnunk az alábbiakban bemutatott segítő programok révén.

Léta Judit ▪ ELNÖK

Adventi ruhacsere – 2025. december 14.

Egyesületünk számára alapérték a teremtett világ védelme és a társadalmi felelősségvállalás. Ezek az értékek nemcsak elvek maradnak, hanem konkrét, megélhető formában jelennek meg programjainkban, lehetőséget adva arra, hogy együtt tegyünk jót egymásért és a teremtett világért.

A teremtésvédelem és a ruhacsere összekapcsolása a fenntartható divat és a környezettudatos életmód egyik szép, gyakorlati megvalósulása. A ruhafelhalmozás csökkentése, a használt ruhák újrahasznosítása és a közösségi csereakciók mind hozzájárulnak környezetünk védelméhez. Célunk, hogy mérsékeljük a felesleges felhalmozást, erősítsük a tudatos, környezetbarát fogyasztói magatartást, miközben közösséget építünk és segítséget nyújtunk másoknak.

Ennek szép példája volt a december 14-i istentiszteletet követő adventi ruhacsere, ahol egy meghitt hangulatú komolyzenei matinékoncert is gazdagította az alkalmat. A zene és a közös jelenlét különleges élményt adott mindazoknak, akik eljöttek. Az esemény részeként ruhacserét is szerveztünk a gyülekezet tagjai és minden érdeklődő számára.

Kifejezetten téli ruhák felajánlását kértük, hogy a hideg időszakban valódi segítséget nyújthassunk. A résztvevők nagy örömmel és nyitottsággal kapcsolódtak be: jó minőségű ruhákat hoztak, és lelkesen válogattak egymás felajánlásaiból.

Az alkalom során mintegy 2 köbméternyi téli ruha gyűlt össze, amelyeket a ferencvárosi FESZGYI nappali melegedőjében osztottak szét a rászorulók között, Orosz Andrea vezető koordinálásával. Jó volt megtapasztalni, hogy a közös összefogás kézzelfogható segítséggé válhat.

A sok pozitív visszajelzés és tapasztalat hatására tavasszal újabb ruhacserét tervezünk, amelynek során a beérkező adományokat ismét egy ferencvárosi szociális szervezethez szeretnénk eljuttatni.

Szász Anna JEGYZŐ ▪
ÉS PROGRAMKOORDINÁTOR BESZÁMOLÓJA

Süteményadomány-gyűjtés – 2026. március 15.

A Magyar Unitárius Misszióház Egyesület szervezésében idén március 15-én jótékonysági akciót valósítottunk meg a Food Not Bombs önkénteseivel együttműködésben. A nemzetközi hálózat részeként működő szervezet helyi csoportjai rendszeresen gyűjtik össze a piacokon megmaradt, még felhasználható élelmiszereket, amelyekből közösségi főzések keretében készítenek ételt, majd azt rászorulók számára osztják szét.

Ehhez a munkához kapcsolódva hirdettük meg a süteményadomány-gyűjtést azzal a céllal, hogy a hétvégi ételosztás során a meleg étel mellé desszert is kerülhessen. Egyesületünk tagjai példaértékű összefogásról tettek tanúbizonyságot: több mint tízféle házi készítésű sütemény érkezett, amelyekből összesen 94 doboznyi adagot tudtunk kiporciózni. Az elkészült süteményeket közösen juttattuk el a Food Not Bombs csapatának, akik még aznap délután kiosztották azokat a rászorulók között.

Számomra különösen fontos volt megélni ennek a kezdeményezésnek a személyes oldalát is: a mindennapok rohanásából kilépve időt szánni arra, hogy mások számára készítsünk valamit, ami túlmutat a hétköznapi szükségleteken. Egy sütemény nem csupán étel, hanem a figyelem és a gondoskodás kézzelfogható formája.

A kezdeményezés sikerén felbuzdulva a jövőben szeretnénk folytatni az együttműködést, és rendszeresebbé tenni az ehhez hasonló akciókat. Célunk, hogy ne egyszeri alkalomként, hanem folyamatos jelenléttel teremtsünk lehetőséget a segítségnyújtásra.

Egyed Nóra ▪
ALELNÖK ÉS PROGRAMKOORDINÁTOR BESZÁMOLÓJA

1923-ban a történelmi Misszióház létrejöttét a tiszta segítő szándék hívta életre, és a határokon átívelő, önzetlen testvéri szeretet tette lehetővé. Ma, 103 évvel a „ház” alapítása után a Magyar Unitárius Misszióház Egyesület tagjai elődeikhez hasonlóan étel- és ruhaadományokkal segítik rászoruló embertársaikat. Ezzel a lelkülettel tisztelgünk alapító elődeink, valamint az egy éve elhunyt dr. Kiss Balázs egykori elnök emléke előtt.

Orbán Emese

PESTSZENTLŐRINCI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Egyházközségünk az elmúlt esztendőben indított projekt vonzáskörében és azzal szorosan kapcsolódó gondolkozási sémában kezdte az esztendőt azzal, hogy minden egyházi tevékenységet és energiát az építkezés befejezésére fókuszált: folytattuk a téglajegyek népszerűsítését, körleveleinkben kitartással mozgósítottuk híveinket, hogy adományaikkal továbbra is támogassák a papilak építését, s minden alkalmat megragadtunk ahhoz, hogy kiemeljük a lelkészi lakás építésének fontosságát, mind a gyülekezeti, mind pedig a kerületi élet és a különböző felekezethez tartozó közösségek közötti együttműködés tekintetében.

Lelkészi lakásunkat rövidesen átadhatjuk lakóinak. Mindeközben újabb pályázati forrásokat kutattunk fel a kerítés teljes kicserélésére és az önkormányzati támogatásnak köszönhetően felújítottuk, korszerűsítettük gyülekezeti termünk vizesblokkját és mosdóját.

Illesse köszönet mindazon adományozókat, egyházközségünkből és más unitárius egyházközségekből, akiknek segítségével megvásárolhattuk a lelkészi lakás konyhaberendezését. Köszönet a Magyarországi Egyházkerület és a kolozsvári püspökség felhívására beérkezett adományokért.

Január 18–25. napjain részesei voltunk a XVIII. kerületi Ökumenikus Imanyolcadnak, melynek keretén belül sorra látogattuk egymás templomait és jókedvvel, örömmel és testvéri együttműködésben részt vettünk, szolgálatot teljesítettünk a közös liturgiában. Megemlítjük, hogy kerületünkben követésre méltó ökumenikus párbeszéd folyik, amelynek következő „összetett mondata" egyházközségünkben lesz április 21-én 8:30-kor: pásztorköri ima és munkás reggeli!

Január 20-án búcsúztunk Petrovai László testvérünktől, a XVIII. kerület alpolgármesterétől – gyülekezetünk hűséges tagjától –, aki december 30-án váratlanul visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. A temetési szertartást dr. Szent-Iványi Ilona és Krizbai Béla lelkészek végezték, az énekvezéri szolgálatot Bartha-Pál Aba – a Budapesti Unitárius Egyházközség lelkésze – teljesítette, dr. Korányi Andrásnak, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektorának segédletével. A pestszentlőrinci temetőben százak kísérték utolsó útjára a mindenki által tisztelt és megbecsült Petrovai Lászlót, akiről Karácsony Gergely, Budapest főpolgármestere, így nyilatkozott megható búcsúbeszédében: *„Laci a legbölcsebb iránytűt használta az élethez: a szeretetet! Mindig lenyűgözött és melegséggel hallgattam, ahogy a családjáról beszélt, a feleségéről, a lányairól és édesapjáról. Mindig lenyűgözött, milyen szeretettel beszélt a kerület legapróbbnak tűnő kérdéseiről. De valójában mindannyian tudjuk, hogy ezek az ügyek, a hely, ahol élünk, az erdő, az út, minden épület, minden számít. Mert ezek kövezik ki azt a helyet, ahol egy teljes és szeretettel teli életet lehet élni! Mély szeretettel beszélt a hivatásáról, a tanításról, az építésről. S miközben nagyszerű építész is volt valójában, egy olyan dolgot épített itt a XVIII. kerületben, ami talán fontosabb, mint a házak, az utak, a járdák: közösséget épített! Es mi, akik itt maradtunk, egy kicsit elárvulva, minden nap emlékezni fogunk ezekre a dolgokra. Jó utat, Barátom!”* Pihenése legyen csendes, emléke áldott!

Február 9-én a nagy találkozások napja volt! Találkoztak a testvérek, de találkozott az imádkozó lélek az adakozó szándékkal és a megértő segítőkészséggel is. A korondi testvérgyülekezet meghívására lelkészünk megnyitotta az ökumenikus imahetet: 13 órakor Fenyőkúton, szószéki szolgálattal, majd 18 órától a példásan felújított korondi unitárius templomban. Az istentiszteletet vetítés követte, melyben Krizbai Béla felvázolta a lőrinci lelkészi lakás építésének előzményeit és történetét, valamint jelenlegi állapotát. Mindkét helyen az istentiszteleteket szeretetvendégség követte. Köszönet a fenyőkúti és korondi gyülekezeteknek a 460.000 Ft-os támogatásáért. Köszönet a lelkész házaspárnak, Leventének és Erikának, mindkét gyülekezet presbitériumának, valamint Biró Lajos és Tófalvi Lajos gondnok uraknak, illetve az ízletes ebédet és vacsorát elkészítő asszonyoknak. Isten gazdag áldása legyen és maradjon székelyföldi testvéreinken!

Március 8-án gyülekezetünk hölgyeit köszöntöttük szeretettel, virággal, öleléssel. Vendégünk volt

Váróczíné Elekes Aranka evangélikus lelkész, aki női szemmel és szívvel vallott hivatásáról, lelkészi munkájáról és családjáról. Hölgyeink szeretetvendégséggel kedveskedtek és a gyülekezet köszönetét fejezték ki a lelkész iránt, aki két évvel ezelőtt szolgált először – a presbitérium meghívására – a lőrinci szószéken, és két nappal előtte ünnepelte születésnapját. A gyülekezet jegyzője, Kiss József szószólói tehetségéről tett tanúbizonyságot, a hatalmas torta pedig Farkas Sándorné Ábrám Ildikó jóvoltából és irányításával került a gyülekezeti terembe. Brock Margitka, Baki Andi, Botár Iluci, Gál Julika, Elekes Berta, Barna Adri, Csiszér Orsolya, Dombi Réka és Köpe Izabella erősítették terített asztalunk csodálatosan ízletes kínálatát. Kun Zoltán testvérünket is köszöntöttük Zoltán napja alkalmából, míg Giba Ferenc gondnokunk virággal kedveskedett a jelenlévő asszonyoknak. A távol lévő édesanyáknak és lányoknak virágot küldtünk megbecsülésünk jeléül.

Március 12-én a havannatelepi Pitypang Óvoda csoportjai egyházközségünkbe látogattak, ahol először hallotak a szószékről, prédikációról, istentiszteletről és az orgona szerepéről. Az ódon zongoránk nagy attrakció volt a kis óvodások számára, de harangunk sem menekült meg a jókedvű és energikus kongatástól. Vidáman szólalt meg, közvetítette a Havanna felé a gyermekek jó kedvét és tavaszi hangulatát.

Március 29-én ökumenikus istentiszteletet és virágvasárnapi barkaszentelést rendeztünk a Szentendrei Skanzenben, a nyárádgálfalvi unitárius templomban. Szolgálatot végeztek: Krizbai Béla és P. Bécser Róbert OFM. Az énekvezéri teendőket

Tarnai Nóra zongoraművész és Pálmai Árpád egyházzenész és karmester végezték, Tarnai Dávid operaénekes vendégszereplésével. A szép számú hívek a zord idő ellenére lelkesen töltötték meg a templom padjait. Az istentiszteletet követően barkás gyülekezetünk – a budapesti unitárius és más felekezetű egyházközségeiből – csatlakozott a *Taste of Transylvania* gasztronómiai rendezvényhez, ahol a homoródalmási Almárium vendéglő üstben készített töltött káposztája hívogatta a fokozott étvággyal rendelkezőket. Köszönet Török Karola kollégánknak az ünnepség előkészítésében nyújtott hathatós segítségéért!

Április 5-én úrvacsorával egybekötött istentiszteletünkön, ahol a templom padjai alig voltak elégségesek a gyülekezet befogadására, emelkedett hangulatban örültünk egymásnak és az ünnep napfényes üdvözletének. Az Élet ünnepén szeretettel köszöntöttük Botár Simont és Ilucit, akik házasságkötésük 50. évfordulóján szeretteikre emlékezve adományozták az úrvacsorai jegyeket, és megköszöntük 400.000 Ft-os adományukat is, amit az épülő papilak belső berendezésének megvalósítására tettek. Isten áldása legyen életükön és családjuk életén! Azzal a teljes bizonyossággal távoztunk, hogy Jézus él, és a világ világosságának melegével igyekeztünk otthonainkba az ünnepi ebéd elfogyasztására. Köszönet Köpe Ábelnek, aki közel egy éve, énekvezéri szolgálatot teljesít egyházközségünkben, egyre nagyobb ügyességgel és igyekezettel és kívánjuk, hogy közelgő kántorképesítési vizsgája sikeres legyen.

Krizbai Béla

KOCSORDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

A Kocsordi Unitárius Egyházközség életéből 2026 elején

A 2026. esztendőt újévi istentisztelettel köszöntöttük. A vallásszabadság ünnepét együtt néztük végig a televízió képernyője előtt az élő közvetítésnek köszönhetően.

Gyülekezetünk életében fontos tevékenység a közösségépítés. A nagy népszerűségre való tekintettel idén is csatlakoztunk a Nemzeti Művelődési Intézet ASzakkör alkalmaihoz. Tavaly békés megyei hímzés, idén natúrkozmetikum foglalkozásokra kerül sor az egyházközségben.

Zséder Géza, egyházközségünk egyik alapembere, családjával egy pulpitust adományozott. Saját kertjéből származó diófából készült, melyet Pesti Jenő asztalos állított össze. A fakazetták csodálatos

mintáit Szabóné Paczári Katalin festette. Illesse köszönet a munkálkodókat és Isten áldása kísérje a jószívű adományozót.

Hiterősítő ökumenikus imahetet tartottunk február 18–22. között Szalay Kont és Szalayné Gacsályi Dóra református lelkészek, Bodor Viktória ref. gyakorló lelkész és jómagam szolgálatával.

Március 15-én ökumenikus istentisztelet keretében emlékeztünk 1848 hőseire. Imádkozott Széles László teológiai hallgató, a szószéki szolgálatot Szalayné Gacsályi Dóra református lelkész végezte. Seregi Bence gyönyörű orgonajátékával hangolta össze ünneplésünket. Bakos Róbert polgármester úr szívhez szóló szavakkal emlékezett és köszöntötte a templomban lévő ünneplőket. Az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet fiataljai versekkel, énekkel, életképekkel, műsorral készültek, mely méltó módon hozta érzelmi-értelmi közelségbe az 1848-as forradalom történéseit. Hálatelt szívvel, meghatódottan éltük át együtt az ünneplés által az összetartozást.

Március 19-én a református egyházközség meghívására egyházközségünk vezetősége részt vett a Székely Hadosztály parancsnokának, Kratochvil Károly szobrának avatásán, melyet a református templomkertben helyeztek el. Kocsordon a Székely Hadosztály Emlékműve mellett Kratochvil Károly szobra is emlékeztet bennünket a helytállás és a küzdelem székely hőseire, akiknek oly sokat köszönhetünk.

FÜZESGYARMATI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Közösségi otthonra lelt és lélekben épül a füzesgyarmati unitárius gyülekezet

Örömmel és hálával tölti el szívünket a hír: közösségünk mérföldkőhöz érkezett. A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete megvásárolta a Klapka u. 34. szám alatti ingatlant, amely a jövőben hitéletünk és vallási eseményeink állandó központja, gyülekezetünk otthona lesz. Reménységünk szerint a közeljövőben állandó lelkész is segíti majd a helyi hívek lelki életét; addig istentiszteleteket havonta, valamint az ünnepi alkalmakkor tartunk.

Nagyon fontos, hogy együtt hallottuk meg az örömhírt: velünk az Isten! Velünk van az örömben és a veszteségben, amikor egymás kezét fogjuk; velünk van a csendben, amikor megnyílik egy repedés, és azon át fény árad a szívünkbe. Velünk van, amikor szeretettel fordulunk egymás felé. Az ünnepi istentisztelet fényét és méltóságát emelte Nyéki Zselyke, Lázár Ariella, Textor Sára, Kovács Laura Mária, Bálint Zalán, valamint a Pro Musica Kamarakórus lélekemelő közreműködése.

Az idei esztendő első gyülekezeti alkalmára az ökumenikus imahét keretében került sor, amikor a református testvérek meghívására hirdettük az Igét. Az alkalom vezérigéje Pál apostol efezusi leveléből hangzott el: *„Kérlek tehát titeket én, aki fogoly vagyok az Úrért: éljetek ahhoz az elhívatáshoz méltón, amellyel elhívattatok, teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel; viseljétek el egymást szeretettel, igyekezzetek megtartani a Lélek egységét a békesség kötelékével.”* (Ef 4,1–3)

Az ökumenikus imahét alkalmai lehetőséget adnak arra, hogy ne csupán saját közösségünk határain belül gondolkodjunk, hanem tágabb perspektívából szemléljük a keresztény egyház egészét. Amikor különböző felekezetek tagjaival együtt imádkozunk, nem feladjuk identitásunkat, hanem gazdagodunk általa. Megtanuljuk tisztelni egymás hagyományait, és felismerjük azt a közös forrást, amelyből mindannyian merítünk. Nem versenytársai, hanem ajándékai vagyunk egymásnak Isten tervében. Az egység nem egyformaságot jelent, hanem közös irányt, reménységet és felelősséget.

A legutóbbi istentisztelet alkalmával is megfogalmazódott: a húsvét számunkra nemcsak emlékezés, hanem lelki megújulás. Lehetőség arra, hogy megálljunk, elcsendesedjünk, és újra felfedezzük mindazt, ami valóban megtartja az életünket: a hitet, az igazságot, a jóságot és az egymás iránti felelősséget. Jézus példája ma is arra hív minket, hogy békességben és hűségben járjunk.

Kriza János ▪
UNITÁRIUS PÜSPÖKI HELYNÖK,
BESZOLGÁLÓ LELKÉSZ
Kovácsné Czeglédi Mária Tünde ▪
GONDNOK

OUT Tábor 2026

Kedves Szülők, kedves Érdeklődők!

Örömmel értesítjük Önöket, hogy a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete – a Budapesti Unitárius Egyházközséggel kiemelt partnerségben – az idén ismét megszervezi az **Országos Unitárius Gyerektábort 2026. június 29. és július 3. között**. A tábor helyszíne a MUE ME közösségi és tábori célokra épített **új kultúrcsűrje**, valamint a közvetlen mellette található villaépület, amely méltó és inspiráló környezetet biztosít a gyermekek számára.

Szeretettel várunk minden **8 és 13 év** közötti fiatalt, felekezeti hovatartozástól függetlenül, akik szeretnének tartalmas napokat eltölteni, új barátokat szerezni, közösségi élményeket gyűjteni, és életre szóló tapasztalatokkal gazdagodni. A tábor célja, hogy a gyerekek közösségi öntudatát erősítsük, kreativitásukat fejlesszük, ismereteiket bővítsük, és mindezt vidám, élménydús környezetben, sok mozgással, kirándulással, játékkal, szórakozással és természetesen az unitárius szellemiséget kultiválva tegyük.

KÖZPONTI TÉMA

Az idei év táborának témája a *küldetés*, amely kapcsolódik egyházunk 2026-os évi tematikájához.

RÉSZVÉTELI DÍJAK

Normál részvételi díj egy gyereknek: 45.000 Ft
Két testvér esetén: 85.000 Ft
Három testvér esetén: 127.000 Ft

MEGJEGYZÉS A TÁMOGATÓI DÍJHOZ

A tábor (ön)költsége egy főre vetítve – a teljes ellátást és programköltségeket is beleértve – 73.000 Ft. A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete anyagi lehetőségeihez mérten mindent megtesz annak érdekében, hogy a szerényebb körülmények között élő családok gyermekei is részt vehessenek a táborban. Ennek érdekében a tábor költségeiből 3 Ft-ból 1 Ft-ot átvállal a családoktól**.**

Így válik lehetővé a 45.000 Ft-os kedvezményes részvételi díj, valamint az ebből származtatott testvérkedvezmények: 85.000 Ft / két testvér; 127.000 Ft / három testvér.

Az Egyházkerület vezetése tisztában van azzal, hogy a jelenlegi, válságokkal terhelt időszakban még a kedvezményes díj előteremtése is nehézséget jelenthet egyes családok számára. Ezért kérjük híveinket, hogy akik tehetik, az önköltséges részvételi díjat fizessék be, és ha módjukban áll, további adománnyal is támogassák a tábor sikeres megvalósulását. Felajánlásaikkal hozzájárulnak ahhoz, hogy minden gyermek eljuthasson az egyedi élményeket nyújtó OUT Táborba.

Támogatásukat ezúton is hálásan köszönjük!

Fontos: ha a részvételi díj kifizetése bármilyen nehézséget okoz, kérjük, bátran jelezzék felénk. Közösen fogjuk megtalálni a legjobb megoldást, hogy minden táborozni vágyó gyermek jelen lehessen.

JELENTKEZÉS ÉS ELŐLEG

Jelentkezéskor kérjük, utaljanak el 15.000 Ft előleget az alábbi bankszámlára:

Számlatulajdonos: Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete

Bankszámlaszám:
12001008-00378751-00100004

Közlemény: a gyermek(ek) neve + OUT Tábor

A fennmaradó összeget legkésőbb 2026. június 8-ig lehet befizetni:
Banki átutalással (a fenti számlaszámra)

LEMONDÁS FELTÉTELEI

Június 10-ig történő lemondás esetén a részvételi díjat teljes mértékben visszatérítjük.

Június 11–20. között történő lemondás esetén a befizetett összegből 20.000 Ft vissza nem térítendő.

Június 20-a után történő lemondás esetén a részvételi díjat nem áll módunkban visszafizetni.

A tábor megszervezéséhez és fenntartható működtetéséhez **legalább 15 gyermek részvétele szükséges**. Ez az a minimális létszám, amely mellett a programok, az ellátás és a helyszín költségei felelősen és biztonságosan biztosíthatók. Amennyiben a jelentkezők száma ezt a határt nem éri el, a szervezők időben értesítik a családokat a további teendőkről.

ÉRKEZÉS ÉS TÁVOZÁS

Indulás: június 29-én, hétfőn reggel 9 órakor a templomos ingatlan elől (1055 Budapest, Nagy Ignác utca 2–4.) közösen indulunk Magyarkútra vonattal, a táborvezetők kíséretében. A vonatjegyekről és a csomagok szállításáról a szervezők gondoskodnak. Az érkezőket ebéd várja.

Táborbontás: július 3-án, pénteken délután. A pontos időpontról a szülőket előzetesen értesítjük.

Hozandó felszerelés

- Diákigazolvány eredeti példánya
- Nyári és melegebb ruházat, játszó/túracipő, papucs/szandál
- Fürdőruha, pizsama, esőkabát
- Tisztálkodási felszerelés, naptej, szúnyog- és kullancsriasztó
- Kis hátizsák, elemlámpa, napellenző sapka/kendő
- Sebtapasz, zsebkendő
- Hangszert hozhatnak magukkal, ha játszanak valamilyen hangszeren
- Zsebpénz minimális mértékben szükséges (pl. fagylalt vásárlásához)

Kérjük, ne hozzanak

- Zenelejátszó vagy hangosító eszközt
- Szúró- vagy vágóeszközt
- Nagy értékű tárgyakat

A mobiltelefonok használata a tábor ideje alatt korlátozott, kizárólag ebédszünetben és vacsora után engedélyezett. Amennyiben szükséges, a táborvezetők bármikor felveszik a kapcsolatot a szülőkkel.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

Bartha-Pál Aba lelkész készséggel válaszol kérdéseikre az alábbi elérhetőségeken:

✉ E-mail: barthapal.aba@unitarius.org

✆ Telefonszám: Bartha-Pál Aba: +36 30 612 9487

Várjuk szeretettel a jelentkezőket egy élményekben, nevetésben és tartalmas pillanatokban gazdag táborba!

KAPCSOLAT

Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete
1363 Budapest, Pf. 81. ▪ Tel: +36-1-3112801; +36-1-3113595
muehivatal@unitarius.hu
Technikai szám: 0200
Unitárius Alapítvány adószáma: 18052459-1-41

Unitárius Élet

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének kiadványa.
Alapítási év: 1947. HUISSN 01331271.

Főszerkesztő: Krizbai Béla
Szerkesztők: dr. Szent-Iványi Ilona, Török Karola, Bartha Mária Zsuzsánna
Olvasószerkesztő, korrektor: dr. Széman E. Rózsa

Szerkesztőség címe: 1055 Budapest, Nagy Ignác u. 2–4.
Tel: +36-1-3112801; +36-1-3113595
unitariuselet@unitarius.hu

Terjesztő, felelős kiadó: Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete.
Előfizetés: mue@unitarius.hu

Nyomda: PrimeRate Kft., 1044 Budapest, Megyeri út 53. • Tördelés: Kurucz Dóra

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség álláspontját.